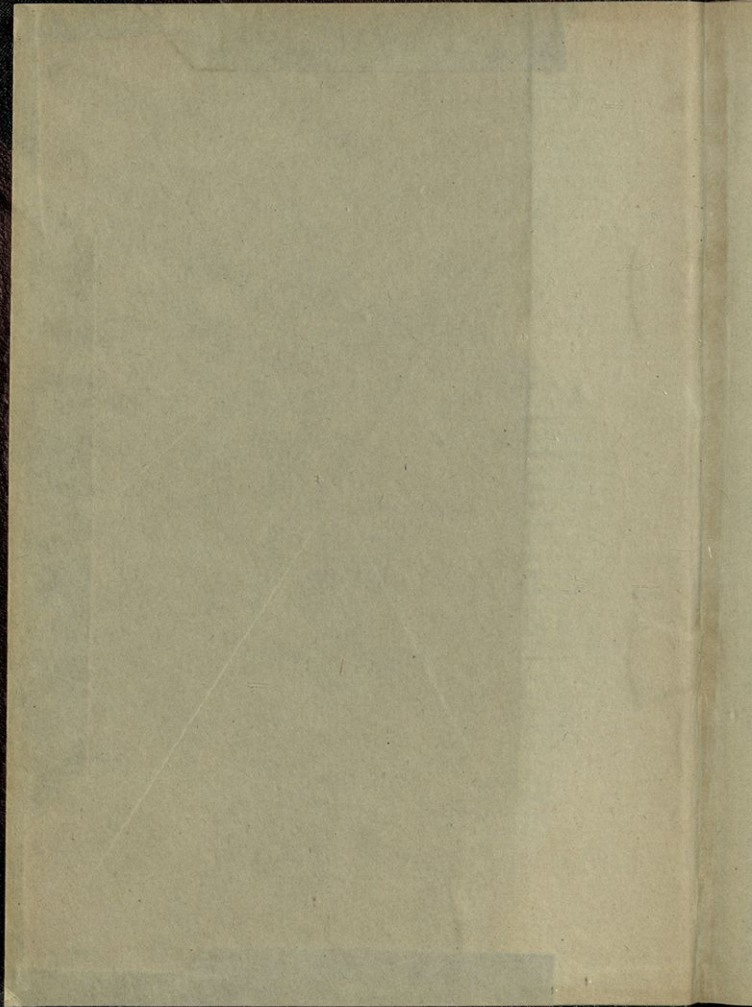

74513

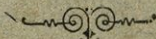
VILJEM TELL

SPISAL

MIROSLAV SCHILLER

POSLOVENIL

FRANCE CEGNAR

II. NATISEK.

TRST

Tiskarna V. Dolenc

1886.

VILJEM TELL.

Spisal

Miroslav Schiller

Poslovenil

FRANCE CEGNAR

II. NATISEK.

Trst
Tiskarna V. Dolenc
1886

VILLEM TELL

Musica y Schiller

74513

9 19.V. 1947/4589

130054538

L I C A.

Herman Gesler, cesarski namestnik v Švicu in Uriju.

Verner, baron *Atinghausen*, praporščak.

Ulrik Rudenc, njegov bratranec.

Verner Staufaher,

Konrad Hun,

Ito Reding,

Ivan Nazidovec,

Juri Nadvornik,

Ulrik Kovač,

Jošt Selják,

kmetje iz Švica.

Valter Firšt,

Viljem Tell,

Reselman, župnik

Peterman, cerkvenec,

Kuoni, pastir,

Verni, lovec,

Ruodi, ribič,

z Urnskega

Arnold Melhtal,

Konrad Baumgarten,

Sarnski pristavnik,

Strut Vinkelrid,

Miklav Pečnik,

Burkhart z griča,

Arnold Seva,

z Untervaldna

Fajfar iz Lucerna,

Kuno iz Grzave,

Ivan, ribarček,

Jože, pastir.

Gertruda, *Staufaherjeva* žena.

Hedviga, *Tellova* žena, *Firštova*

hči.

Brunzška Berta, bogata nastopnica.

Armgarda,

Mehtilda,

Elizabeta,

Hildegarda,

kmetice

Valter,

Viljem,

) *Tellova* sinova

Frisart,

Lajtold,

) vojaka najemnika,

Rudolf Haras, *Geslerjev* konjuh.

Jean Paricida, vojvod švabski.

S'isi, poljak,

Urnski Bik.

Cesarski sel.

Tlačanski valpet.

Kamnar, zidarji in tlačani.

Javni klicarji.

Usmiljeni bratje.

Geslerjevi in *Landenbergovi* kmeti.

Mnogo kmetov, *valdstatskih* mož in žen.

Prvo dejanje.

Prvi prizor.

Visoka kamenena stena firvaldskega jezera, Švicu nasproti.

Jezerski zaliv, blizo brega kočā. Ribarček se vozi v čolnu. Onstran jezera zelena senošet, vasi in švicarski dvori v solnēnem bleskn. Na levej v oblake zavite gore, na desnej daleč zadej snežniki. Še predno se vzdigne zavesa, čuje se pastirsko petje in zvonjenje čednih zvoncev, ki traje še pri odprtem prizoru nekoliko časa.

Ribarček (poje v čolnu).

Smehljá se jezéra kopel vabljiva.
Mladič na bregu v spanji počiva;

Začuje zvonjenje,
Brenkljanje sladkó,
Ko angeljske strune
V raji ljubó.

In ko se v presladkem veselji zbudi,
Srebrna mu prsi vodica škropi.

Doni iz globine:
Ti, deček, si moj!
Zaspanca potegnem
V globine z seboj.

Pastir (poje na planini).

Obvari vas Bog,
O solnčne višave!
Mora v nižave
Na zimo pastir.

Z dolin na višave, z višav v dolino;
 Kukavica skliče nas na planino,
 Ko zemljo odel bo mili rožni cvet
 In pomlad zbudila studence spet.

Obvari vas Bog,
 O solnčne višave!
 Mora v nižave
 Na zimo pastir.

Planinski lovec

(se prikaže nasproti na velikej skali).

Višave grmijo in brv se šibi,
 A lovca strmečih ni groza čeri;

On smelo koraka
 V ledene goré,
 Kder zemlja za pomlad,
 Za brstje ne vé;

Ozira se pod se v megleno morjé,
 A krajev ne loči, kder mesta stojé.

Skoz prodrte oblake
 Mu svet se blešči,
 Globoko pod nogo
 Poljé zelení.

(Pokrajina se epremeni; z gor se čujš zamolklo grmenje, sence in oblaki
 se podé čez pokrajino.)

Ribič Ruodi stopi iz kočé; lovec Verni s pečine; pastir Kuoni
 pristopi s kablico na roci, deček Jože za njim.

Ruodi.

Le urno, Ivan! Brzo čoln priveži.
 Vihár se žene sem, grmijo gore,
 Na Babjem zobu je že zástava,
 In mrzel veter piše iz preduha;
 Nevihta huda vstane zdaj in zdaj.

K u o n i.

Dež bo, brodnik. Lohnijo moje ovce;
Varh mojej čedi, Grivec, zemljo koplje.

V e r n i

Iz vode ribe skačejo in liska
Potaplja se. K nevihti se pripravlja.

K u o n i (dečku).

Glej, Jožek! al se čeda ni zgubila?

J o ž e.

Rujavka ne, poznam jo po zvonjenji.

K u o n i.

Tedaj se ni, najdelj zahaja ona.

R u o d i.

Lepó pojêjo vaši zvonci, planšar.

V e r n i.

In lepo čedo imate — Je vaša?

K u o n i.

Ne, tako bogat nisem. Atinghausen
Vlastnik je njeni, jaz njegov pastir.

R u o d i

Trak pisani rujavki pristova.

K u o n i.

Ko bi ga vzela jej, pašo popusti,
Ker dobro vé, da čedi je vodnica.

R u o d i.

Nespametnik, živina je brez uma.

V e r n i.

Ne trdim tega. Um ima tudi ona:
To dobro vemo mi planinski lovci.
Ko je na paši truma divjih koz,
Stoji pred njó na straži stražarica,
Uhó nastavlja, glasno zabrlizga,
Ko bliža lovec se.

R u o d i (pastirju).

Ženete zdaj
Domu?

K u o n i.

Planina je popasena.

V e r n i.

Potujte z Bogom, planšar!

K u o n i

Tudi vi:

Nevarna dostikrat je vaša pot.

R u o d i.

Lej, tu sem teče grozno spehan mož.

V e r n i.

Poznam ga, Baumgart je iz Alcelna,

K o n r a d B a u m g a r t e n (ves spehan priteče).

Brodnik, za voljo božjo, dajte čoln!

R u o d i.

Kaj taka naglica?

B a u m g a r t e n.

Odvéžite!

Otmite smrti, prepeljite me!

K u o n i.

Rojak, pa kaj vam je?

V e r n i.

Kdo vas proganja?

B a u m g a r t e n (ribiču).

Hitite, urno, že so za petami!
Lové glavarjevi me konjiki,
Zgubljen sem, če me najdejo.

R u o d i.

Zakaj pa jezdici lovijo vas?

B a u m g a r t e n.

Otmite me, potem uže povem.

V e r n i.

Krvavi ste, kaj se je pripetilo?

B a u m g a r t e n.

Cesarski gradnik, ki imel je Rosberg —

K u o n i.

Kdo? Volfenšisen! Al vas on lovi?

B a u m g a r t e n.

Ni strah me tega, tega sem ubil.

V s i (ostrmé).

Bog vam odpusti greh! Kaj ste storili?

B a u m g a r t e n.

Kar storil bi na mojem mestu vsak,
Kdor ima še svobodo in poštenje;

Pravico hišno rabil, kaznoval sem
Skrunitelja česti in svoje žene.

K u o n i.

Al skrunil gradnik je poštenje vaše?

B a u m g a r t e n.

Ubrani Bog je in sekira moja,
Da ni pohotnosti izvršil svoje.

V e r n i.

Sekiro ste razklali mu črepinjo?

K u o n i.

Povejte nam od kraja vse, ni sile,
Ker čolna še brodnik odvezal ni.

B a u m g a r t e n

Drvaril v gozdu sem, kar naglo v smrtnej
Britkosti moja žena v gozd priteče :
„Cesarski gradnik v hišo je prišel,
„Veleva mi, naj mu pripravim kopel,
„V nesramno silil me potem dejanje,
„Ušla sem mu in k tebi pribežala.“
In jaz letim nemudoma domú,
Ter mu sekiro blagoslovem kopel.

V e r n i.

Prav tako, kdo bi to vam oponašal.

K u o n i.

Trinog ima zaslužno plačilo!
Že davno je dozorel v hudobiji.

B a u m g a r t e n.

Umor se je razglasil; iščejo me —
Ko govorimo — Bog — mineva čas —
‡(Začelo je grmeti.)

K u o n i

Brodnik, prepelji vrlega možá.

R u o d i.

Ne morem. Bliža strašen se vihar.
Počakajte, da mine.

B a u m g a r t e n.

Bog pomagaj!
Odlášanje me trešči v smrt gotovo —

K u o n i (ribiču).

Za veslo z Bogom primi. Bližnjemu
Pomagati dolžnost je sveta. Danes
Mu ti pomagaš, jutri on li bo.
(Bučanje in grmenje)

R u o d i.

Vihar je vstal, valovi se tepó;
Valov in vihre zmagati ne morem.

B a u m g a r t e n (mu objame kolena).

Pomagaj Bog vam tako, ko vi meni! —

V e r n i

Za glavo gre; usmiljeni bodite!

K u o n i.

Otroke, ženo ima vrli mož!

(Treska.)

R u o d i.

Živenje tudi meni drago je,
Jaz tudi imam deco, imam ženo.
Poglejte, kako jezero divjá,
Vrtince dela, v globočini vre.

— Iz srca rad prepeljal bi možá;
Mogoče ni, to vidite sami.

B a u m g a r t e n (še kleči)

Tedaj tak blizo brega rešnega
U roké sovražnikove moram pasti!
— Tam-le je breg; z očesom gledam ga,
Razlega se jezikov glas do njega.
In čoln je tu, da me prepelje tja,
Pa brez pomoči srce mi upada!

K u o n i.

Kdo-li tu sem gre?

V e r n i.

Tell iz Birglena.

T e l l (z lokom).

Kdo je ta mož, ki tu pomoči prosi?

K u o n i.

V Alcelnu je domá; poštenje svoje
Je branil in umoril Volfenšisna,
Cesarjevega gradnika v Rosbergu —
Lové glavarjevi ga konjiki,
Uže so za njegovimi petami.
Brodnika prosi, da bi ga prepeljal,
Al ta se brani, ker vihar divjá.

R u o d i.

Tell dobro veslo in vihar pozna,
Naj on pové vam, ali je mogoče.

(Hudo treska, jezero zašumi.)

Da bi se drznol v to peklensko žrelo?
Kdor ima pamet, ne bi tega storil.

T e l l.

Poslednji je sam sebi vrli mož;
V Bogá zaupaj, otmi stiskanca.

R u o d i.

Na varnem kraji svetuje se lahko.
Tu-le je čoln, tam jezero! Poskusi!

T e l l.

Usmiliti se more jezero,
Trinog ne! Skusi!

P a s t i r j i i n l o v c i.

Otmi! otmi! otmi!

R u o d i.

In ko bi brat mi bil, al moje dete,
Ne morem; dansi Simon je in Juda.
Divjá jezero in zahteva žrtve.

T e l l

Z besedo prazno nič se ne opravi;
Mineva čas, pomagati se mora!
Brodnik, al hočeš, ali ne?

R u o d i.

Nečem!

T e l l.

V imenu božjem! Daj pa meni čoln,
Pa jaz nekaj svojo moč poskusim!

K u o n i.

A. vrli Tell!

V e r n i.

To lovcu pristova!

B a u m g a r t e n

Vi ste rešitelj moj, moj angel, Tell!

T e l l.

Iz rok namestnikovih vas otmem!
Iz vihre mora Bog pomagati,
Mileja, nego od človeka, smrt
Od Boga je!

(Pastirju)

Rojak, vi tolažite
Mi ženo, če zadene me nesreča.
Pomoči moram mu, drugače ni.

(Skoči v čoln.)

K u o n i (ribiču).

Res korenjak ste! Kar si upa Tell,
Le-tega niste vi si upali?

R u o d i.

Ne meri s Tellom bolji se brodnik,
Dveh Tellov naše gore nemajo.

V e r n i (stopi na skalo).

Odriva! Vôzi srečno, vrli mož!
Lej, kako čoln valovi zibljejo!

K u o n i (na bregu).

Valovi čezenj pluskajo. Ne vidim
Ga več. — Lej, spet se je prikazal. Z močno
Rokó razjarjene valove reže.

J o ž e.

Namestnikova dirja sem konjica.

K u o n i.

Za Boga, da! pomoč je bila silna.

Landenbergovi konjiki.

Prvi konjik.

Kde je morilec, ki ga skrili ste?

Drugi.

Tu sem je šel, zaman ga skrivate.

Kuoni in Ruodi.

Kaj hočete?

Prvi konjik (zapazi čoln).

A, kaj je to? Za vraga!

Verni (zgoraj).

Al dirjate za onim, ki je v čolnu?
Za njim! Ujamete ga, če ste urni.

Drugi.

Prokleti tat! Ušel je!

Prvi (pastirju in ribiču).

Pomagala
Sta k begu mu. To nam poplatita, —
Aló na čedo! Zapalíte kočó!

(Zdirjajo).

Jože (letí za njimi).

Joj, moja jagnjeta!

Kuoni (tudi teče).

Joj, moja čeda!

Verni.

Trinogi!

R u o d i (vije roké).

O pravica sveta! Kdaj
Rešitelj pride vbogej tej deželi?

(Otide)

Drugi prizor.

V švicarskem Kamniku, pod lipo pred Staufaherjevo hišo,
na velikej cesti poleg mesta.

Verner Staufaher, Fajfar iz Lucerna
nastopita v pogovoru.

F a j f a r.

Gospod Staufaher, kakor vam sem rekel,
Nikar ne prisezite Austriji,
Ogníte se, če vam je le mogoče,
Držite se države, ko do zdaj,
Naj Bog vas brani v starej svobodi!

(Presrčno mu stisne roko in hoče iti).

S t a u f a h e r.

Počakajte, da pride moja žena.
Vi ste mi v Švicu gost, jaz vam v Lucernu.

F a j f a r.

Ne morem se muditi. V Grzavi
Še danes moram biti. Stanovitno
Prenášajte oholost, odrtijo
Trinožjih poglavarjev! Čas je težek,
Al naglo se promenoti utegne,
Drug cesar na prestol utegne sestiti.
Če pridete pod Avstrijo, na vedno
Ste njeni.

(Otide. Staufaher sede otožen na klop pod lipo. K njemu pride njegova
žena, Gertruda, obrne se k njemu ter ga nekaj časa molče gleda).

Gertruda.

Tak ozbiljen, ljubi mož!

Že mnogo dni molcé te opazujem,
Otožnost temna oblači ti čelo,
In tiha skrb na srcu ti leži.
Skrbí zaupaj meni, zvestej ženi,
Da bodem jih nosila s taboj vred.

(Molcé jej Staufaher v roko seže).

Povej mi, kaj na srcu ti leži,
Tvoj trud imá nebeški blagoslov,
Napolnjene so hrambe, čili konji,
Govéda z gor so prišla mukajoča,
Prostorne zimske hleve napolnila.
— Bogata in prijazna tvoja hiša
Stojí na močnih brunih, ko grajščina,
V prelepem stiku, vezi ino meri;
Skoz okna sije mila va njo luč,
Namalani po njej so stari grbi,
Napisani po stenah modri zreki,
Ki jih popotnik mim gredé prebira,
Srcé in dušo ž njimi bogatí.

Staufaher

Res trdna bruna naše hiše so,
Al Bog moj — stalo ziblje se pod njimi.

Gertruda.

Preljubi mož, povedi mi, kaj misliš?

Staufaher.

Pod lipo tu sedél sem oni dan
In veselil se mile svoje sreče.
In glej, prijezdil je iz Kirnahta
Deželni poglavar z obilim spremstvom.
Pred hišo je postal ter se jej čudil;
Jaz vstal sem naglo, in ponižno, kakor
Spodobno je, približal se gospodu,
Ki cesar nam ga dal je za sodnika.

Čigava je ta hiša? prašal me je
 Z naklepom zlobnim, ker je dobro vedel.
 S premislikom sem brzo odgovoril:
 Ta hiša je cesarjeva in vaša,
 In meni dana je v najem. In on:
 „Namesti carja vladam jaz v deželi
 „In nečem, da bi stavil hiše kmet
 „Po svojej trmi, živel svobodno
 „In ko gospod tej zemlji gospodaril:
 „Prodrzmem se, da vam ubranim to.“
 Izrekši to, odjezdil je srdit,
 Ostal sem in potr in žalosten
 Premišljeval, kar je zločin govoril.

G e r t r u d a.

Premili moj gospod, zakonski mož!
 Dopusti svobodno, odkritosrčno
 Besedo, katero govori ti žena,
 Ker hči je plemenitega Iberga,
 Možá, ki je imel obilo skušenj.
 Za preslico smo hčere volno prele
 V večerih dolzih, ko so pri očetu
 Zbiráli se deželni starešine,
 Prebiralí listine stare prešnjih
 Cesarjev, modre svete si dajali,
 Blagost deželno skrbno vtrjevali.
 Pomljlivo sem jih takrat poslušala,
 Zapómníla si marsiktero modro
 Besedo, kako misli umni mož,
 In kaj želi pobožni. Kar sem čula,
 Zvestó sem ohranila v srcu svojem.
 Poslušaj toraj, pazi na le-to!
 Ker davno znam že, kaj ti sree stiska.
 — Namestnik te sovraži, rad bi te
 V nesrečo pahnol, ker si mu zadržek,
 Da Švicar novej knežjej hiši neče
 Priseči, ampak da drži se zvesto
 Države, ko čestitljivi pradedje. —
 Ni tako, ljubi mož? Ni to resnica?

Staufa her.

Takó je, Gesler me zato sovraži.

Gertruda.

Zavída te, ker sreča te miluje,
 Ker si svoboden na svobodnem domu —
 Vsaj on ga mena. Od cesarja in
 Od svojih dedov hišo si prejel,
 Tedaj ponašati se moreš ž njo,
 Ko z deželámi se vladar ponaša.
 Nad saboj nemaš družega gospoda,
 Razun najvikšega krščanske zemlje —
 Le svoje hiše mlaji sin je on;
 Nič nema, razun plašča viteškega,
 Zato z očesom zavidljivim gleda
 Trinog na srečo vrlega možá,
 Že davno na te se zarotil je.
 Zdaj trdno še stojíš. Al čakal boš,
 Da svoj namen doseže hudodelec?
 Previdni v suši zida jez.

Staufa her.

Kaj morem?

Gertruda (bliže stopi).

Poslušaj mene! Dobro veš, kako
 Srdé se v Švicu vsi možje pošteni
 Na poglavarja, skopega trinoga.
 Ne dvomi, da so siti tudi ondi
 Na untrvaldskej i na urnskej zemlji
 Nesramnih sil in jarma težkega.
 Nesramno, kakor Gesler tukaj, vede
 Se Landenbergar onstran jezera. —
 Vsak čoln, ki priveslá od onih krajev,
 Oznanja sile in nesreče nove,
 Ki jih valé na ljudstvo poglavarji.
 Zato bi bilo prav, da bi na tihem
 Možjé pošteni pomeníli se,

Kakó bi z rame težki jarem stresli:
 Jaz menim, da vas Bog ne zapustí,
 Da milo na pravico se ozrè. —
 Al nemaš v Uriju prijatelja,
 Ki smeš skrivnosti razodeti mu ?

Staufaher.

Možakov vrlih mnogo tam poznajem,
 Veljavnih, jako čislanih gospodov,
 Jaz njim in oni meni upajo.

(Vstane)

O žena, kak vihar nevarnih misli
 Budiš mi v tisih mojih prsih! Moje
 Skrivnosti v svitlem zrcalu mi kažeš,
 Z besedo gladko drzno mi oznanjaš,
 Kar strah in groza me je misliti.
 — Al si premislila, kar govoriš?
 Žvenkèt krvavega orožja kličeš
 In divjo svado v mirno to dolino —
 Kakó bi mogli mi, pastirji slabi,
 Skušati v boji se z vladarji zemlje?
 Priložnosti ugodne iščejo,
 Da pošljejo v sirotno to deželo
 Divjaških rojev silovite vojske,
 Izgovorom pravične kazni nam
 Zatarejo svobodo in pravico.

Gertruda.

Možjé ste tudi vi in vajeni
 Sekire, Bog pogumnemu pomaga!

Staufaher.

O žena! Vojna je krvava šiba;
 Pastirja tepe in mu čedo kolje.

Gertruda.

Trpeti moramo, kar pošlje Bog;
 Sramote ne trpí ponosno srce.

Staufa her.

Vesela naše nove hiše si,
Požgè jo plamen grozovite vojne.

Gertruda.

Ko bi menila, da je moje srce
Privezano na časno blago, vrgla
Bi sama va-njo žarno plamenico.

Staufa her.

Ti se zanašáš na človeštvo! Vojna
Ne prizanaša detetu v zibeli.

Gertruda.

Nedolžnost ima angela v nebesih!
— Oziraj se naprej, a ne nazaj!

Staufa her.

Junak pogumno v boji smrt objame:
Premisli, kaka bo osoda vaša!

Gertruda.

Volitev zadnjo ima tudi stvar
Najslabša; z mosta skok me osvobodi.

Staufa her (jo objame).

Kdor tako ženo na sreč pritiska,
Veselo sme za dom se bojevati,
Ter se nobene vojske ne bojí —
Sedaj nemudoma na Urnsko pojdem.
Priatelj mi je ondi Valter Firšt,
Ki misli tako, kakor mislim jaz.
Tam biva tudi vrli Atinghausen,
Praporščak, plemenitega rodú,
Ki ljubi dom, poštuje stare nrave.
Pogovorim se ž njima, kako bi
Sovražnikov znebili se deželnih. —
Obvari Bog te! Dokler se ne vrnem,

Ti umno gospodari v mojej hiši.
 Daruj obilo romarju, ki hodi
 Na božja pota, in pobožnemu
 Menihu, ki za samostan pobira.
 Staufaherjeva hiša se ne skriva,
 Stojí na cesti vélikej, dom gosten
 Popotnikom, ki hodijo tod mimo.

Ko odhajata, pristopita Viljem Tell in Baumgarten

Tell (Baumgartnu).

Zdaj treba vam ni več pomoči moje,
 Stopite v ono hišo, tam prebiva
 Staufaher, oče stiskanej siroti.
 — Lej, sam je tu. — Le z mano hodite!
 (Bližata se; obzorišče se promeni).

Tretji prizor.

Javni trg poleg Altorfa

Zadej na holmci zidajo trdnjavo, katere uže toliko stoji, da se vidi, kaj bode. Zadnja stran je dodelana, sprednjo zidajo; še stojé odri, po katerih delavci gori in doli hodijo; krovce streho krije. Vse je marljivo

Tlačanski valpet. Kamenar. Zidarji in podajachi.

Valpet (priganja delavce s palico).

Lenuhi, urno! Kamnja, apna, klaka!
 Da videl bo glavar deželni delo
 Dovršeno, kó pride na ogled.
 Ne lazite ko polži čez prelaz!

(Dvema podajáčema).

Kakó sta naložila? Brž, lenuha,
 Še enkrat toliko! Le urno, urno!

Prvi zidar.

To je preveč, da kamnje moramo
 Za ječo svojo in brzdalnico
 Voziti!

Valpet

Kaj mrmrate zopet! Leno
To ljudstvo ni za nič na ljubem svetu,
Na pašnikih le krave molzti zna
In lajnati po gorah sem ter tja.

Starec (sede).

Nič več ne morem.

Valpet (ga trese).

He, na delo, starec!

Prvi zidar.

Al nemate usmiljenja, da starca,
Ki obnemogel je, priganjate
Na trdo tlako?

Kamenar in zidarji.

To v nebó upije!

Valpet.

Skrbite za-se! To je posel moj.

Drugi zidar.

Kakó poreče se trdnjavi, ki
Jo zidamo?

Valpet.

Urnska brzdalnica;
Pod njenim jarmom bodo vas brzdali.

Zidarji.

Brzdalnica!

Valpet.

Zakaj se rogate?

Drugi zidar.

S to hišico brzdali boste Urnsko?

P r v i z i d a r.

Bi vedel, koliko takovih krtin
Na kup bi nanositi morali,
Da gora zrasede, kakoršna najmanja
Na Urnskem!

(Valpet otide v zadnjo stran)

K a m e n a r.

Kladivo v jezéro vržem,
Ki sem ga rabil pri prokletem delu!

Tell in Staufaher pristopita.

S t a u f a h e r.

Da sem ta dan ućakal, da to gledam!

T e l l.

Ni dobro biti tu. Otidiva.

S t a u f a h e r.

Je-li to urnska svobodna deželja?

K a m e n a r.

Da videli pod stolpi bi kletí!
Gorjé mu, kdor v t é pride, petelina
Ne bode ćul!

S t a u f a h e r.

Moj Bog!

K a m e n a r.

Poglejte bokov
In stebrov tu, teh večnost ne podere!

T e l l.

Kar roka je zidala, roka stare.

(Kaže na gore).

Svoboden dom postavil nam je Bog.

Čuje se bobnanje; ljudje prinesó klobuk na drogu; klicar gre za njimi, za klicarjem se hrupno gnetó ženske in otroci.

Prvi zidar.

Kaj bobnanje pomenja? Poslušajte!

Kamenar.

Ko pustni trapi! Kaj počnó s klobukom?

Klicar.

V cesarjevem imenu! Poslušajte!

Zidarji.

Molčite! poslušajte, poslušajte!

Klicar.

Ozrite se, Urnjani, na klobuk!
Postavi na visocem drogu se
V Altorfu, sredi na občinskem trgu,
In to je volja poglavarjeva:
Da se klobuk čestí, ko sam glavar,
Vsakdo se ima pokloniti mu
In se odkriti. Tako cesar zve,
Kdo mu pokoren je in kdo mu ni.
Kdor bi pregrešil se na ta ukaz,
Zapade kralju z glavo in imetjem.

(Glasno se roga ljudstvo, boben spet zabobna; klicar in spremstvo mimo ide).

Prvi zidar.

Kaj spet izmislil poglavar si je!
Kar svet stoji, zgodilo se ni še
Kaj tacega! Mi bi klobuk čestili?

K a m e n a r.

Mi pred klobukom bi poklékali!
So-li igrača mu ljudje ozbiljni?

P r v i z i d a r.

Ko bi že carska krona bila! Ali
Tak je klobuk avstrijski, tacega
Sem videl z lastnim okom nad prestolom.

K a m e n a r.

O ti klobuk avstrijski! Pozor, zanka
Je to, da izdadó nas Avstriji!

Z i d a r j i.

Pošteni mož sramote ne prebije.

K a m e n a r.

Stopimo k drugim, posvetujmo se.
(Otidejo v zadnjo stran).

T e l l (Staufaherju).

Sedaj sem vam povedal. Z Bogom, Verner!

S t a u f a h e r.

Kam se mudí vam? Ostanite malo.

T e l l.

Očeta treba mojej hiši. Z Bogom!

S t a u f a h e r.

Izlil bi svoje srce v prsi vaše.

T e l l

Beseda težkega srcá ne zljajša.

Staufaher.

A mogla bi za delo nas uneti.

Tell.

Zdaj delo je edino — molk, trpenje.

Staufaher.

In težki jarem bi molcé nosili?

Tell.

Vladarji nagli kratko vladajo.
— Ko pripodí se viher iz preduhov,
Svetila vgašajo, brodovi naglo
Zavetja iščejo, mogočna vihra
Drvi se dalje brez sledú in kvara.
Vsak sebi tiho naj domá živi;
Mir mirnega objemlje.

Staufaher.

Ménite?

Tell.

Če je ne dražiš, kača te ne piči,
Utrudijo poslednjič se sami,
Ko bodo videli deželo mirno.

Staufaher.

Če smo edini, moremo veliko.

Tell.

V potopu samec lažje si pomaga.

Staufaher.

Nemarno bi zavrgli občno stvar?

Tell.

Le na-se sme zanašati se človek.

S t a u f a h e r

Slabotne jači in krepí edinost.

T e l l

Krepotni mož je najmočnejši sam.

S t a u f a h e r.

Tedaj ne boste bramba domovini,
Ko v sili vstane. zgrabi za orožje?

T e l l (mu seže v roko).

Zgubljeno ovco reši T e l l iz brezdna,
Kak bi prijatelje zapustil svoje!
Sami, brez mene posvetujte se,
Prenagel sem, za svét ni bitje moje;
Če mene potrebujete k dejanju,
Ne ognem se, storim dolžnosti svoje.

(Otideta, vsak na svojo stran Pod odri nagloma hrup vstane.

Kamenar (letí pod oder).

Kaj je, kaj?

Prvi zidar (priletí in vpije).

Krovec je raz streho pal.

Berta priskoči Spremstvo.

B e r t a

Je mrtev? Hitro, hitro pomagajte!
Otmite vbozega, tu nate zlata —

(Vrže lišp mej ljudstvo).

Kamenar.

O strani zlatom — Vse bi radi zlatom
Kupili. Ker očeta od otrok
In moža ste odtrgali od žene,
Svét v revo in nadlogo zakopali,

To radi zdaj bi zlatom poplačali —
 Ko vas ni bilo, srečno smo živeli,
 Nadloga in obup sta z vami prišla.

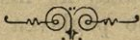
Berta (valpetu, ki se vrne).

Živi?

(Valpet odmaje z glavo)

Nesrečni grad, zidala te
 Je kletev, kletev bo osoda tvoja;

(Otide).

Četrty prizor.

Valter Firštova hiša.

Valter Firšt in Arnold Melhtal pristopita, vsak od svoje strani.

Melhtal.

Gospod moj, Valter Firšt —

Valter Firšt.

Ne dalje, Melhtal!

Da naji ne zapazijo. Povsod
Skrivaj potikajo se ogleduhi.

Melhtal.

Al imate novic iz Untervaldna?
Kaj dela tam moj oče? Po jetniški
Ne morem tu v prihodnje več živeti.
Kakó se tako hudo sem pregrešil,
Da skrivam tukaj ko morilec se?
Po prstih šibo paglavca sem krenol,
Ker hotel mi na poglavarjevej
Ukaz je lepa vola spreči in
Odgneti z sabo.

Valter Firšt.

Bili ste prenagli.

Poslal je njega poglavar, gospod
Deželi našej. Kazni ste zapali,
Ker ste grešili, kazni ste imeli
Udati se, naj bo še tako ostra.

Melhtal.

Sem mogel li poslušati prešerne
Besede: „Ako ljub je kmetu kruh,
„Naj sebe vprega, sam naj vlačí plug!“
Bolelo me je v dušo, ko mi spregal
Je paglavec iz pluga lepa vola;

Mukala, bôla sta z rogovoma,
 Ko bila zlo krivico bi čutila;
 Popala jeza me pravična je,
 Spozabil se, pretepel sem poslanca.

Valter Firšt.

Možjé brzdamo težko lastna srca,
 O, kako bi brzdala se mladost!

Melhtal.

Le za očeta me skrbí — Postrežbe
 Mu treba, ali sina ni domá.
 Sovraži ga namestnik, ker je vedno
 Govoril za pravico in svobodo.
 Mučili bodo starega možá,
 In da bi branil ga, nikogar nema.
 — Naj bo, kar hoče, k njemu se povrnem.

Valter Firšt.

Počakajte in potrpite še,
 Da kdo prinese poročila — Nekdo
 Na vrata trka — Skrijte se! — Morda
 Poslanec kak je poglavarjev. Varno
 Pred Landenbergarjem na Urnskem niste,
 Trinogi so podali si roké.

Melhtal.

Uče nas, kako naj ravnamo mi.

Valter Firšt.

Pokličem vas pozneje. Odstopíte!

(Melhtal otide).

Ne smem povedati ubožcu, kar
 Se mi dozdeva — Kdo li trka? Kadar
 Odpró se vrata, vselej slutim zlo.
 Izdaja, sum posluša na vseh ogljih;
 Poslanci sile vrivajo se v hiše,
 Potreba skoro je, da bi imeli
 Ključavnice na vratih in zapahe.

(Odprè vrata, zavzame in umakne se. Verner Staufaher pri stopi).

Kogá tu vidim? Vernerja? Za Boga!
 Predrag, ljub gost! — Ni stopil v hišo mojo
 Še bolji mož. Bog sprimi vas! Zakaj
 Ste prišli sem? Kaj iščete na Urnskem?

Staufaher.

Nekdanjih časov, švicarske svobode.

Valter Firšt.

To z sabo ste prinesli. Tako dobro
 Mi je pri srei, tako gorko, ker
 Vas vidim. Sédite, predragi Verner!
 Je zdrava ljubeznjiva žena vaša,
 Razumna hči premodrega Iberga?
 Popotnici, ki hodijo iz nemških
 V dežele laške skoz dolino vašo,
 Ne morejo prehvaliti prijazne
 In gostoljubne vaše hiše. — Kako,
 Ste prišli li naravnost od Peči?
 Se niste mar nikder ozrli v stran,
 Predèn stopili v mojo hišo ste?

Staufaher (séde).

O pač da! videl čudno novo sem
 Zidanje, ki me nič ne veselí.

Valter Firšt.

Prijatelj dragi! koj na prvi pogled!

Staufaher.

Kaj tacega na Urnskem ni še bilo, —
 Trdnjave bilo ni, kar pomni svét,
 Edini grob je bil objet z nasipom.

Valter Firšt.

To je svobodi grob! Prav rekli ste.

S t a u f a h e r.

Da brez ovinkov vam povém, ni me
 Privedla prazna radovednost sem;
 Leži mi skrb na srcu. Videl sem
 Gorjé domá, gorjé nahajam tu.
 Zares, prebiti ni trinoštva več
 In sile konca ni in kraja ne.
 Od nekdej Švicar bil je svoboden,
 Navajeni smo dobrega vladarstva.
 Kaj tacega se nikdar ni godilo,
 Kar pase se po gorah naša čeda.

V a l t e r F i r š t.

Da, brez primere je vladarstvo to!
 Še plemeniti, stari Atinghausen,
 Ki videl in poznal je stari svét,
 Veli, da sile té prebiti ni.

S t a u f a h e r.

I onstran gozda hudo se godí,
 S krvjó se vrača zloba. — Volfenšisen,
 Ki bil poveljnik je na Rosbergu,
 Polaknol prepovedanega se je
 Sadú, v prešeštvo hotel zapeljati
 Baumgartnovo je ženo iz Alcelna;
 Sekiro mu razklal je mož srditi
 Črepinjo.

V a l t e r F i r š t.

Božja sodba je pravična!
 — Baumgarten, rekli ste? Pravičen mož!
 Je-li pobegnol in zavetje našel?

S t a u f a h e r.

Čez jezero ga zet je vaš prepeljal,
 Jaz vzal sem k sebi ga in varno skril.
 — Še groznejo dogodbo razodel
 Mi je, ki v Sarnu se je pripetila.
 Srcé mi krvaví ob takej grozi.

Valter Firšt (pazljiv).

Povejte mi jo.

Staufaher.

Mož pvavičen biva
V Melhtalu, Henrik Halden po imenu,
In svèt njegov veljá v občini mnogo.

Valter Firšt.

Pozná ga vsakdo. Kaj so mu storili?

Staufaher.

Zagrešil nekaj malega je sin
Njegov in zarad tega je očeta
Pregozno Landenberger kaznoval.
Izpregli sinu so iz pluga voli:
Ta se je vprl, pretepel sla in zbežal.

Valter Firšt (zelo radoveden).

In kako je očetu? Govorite.

Staufaher.

Očetu je ukazal Landenberger,
Naj brez odloga izročí mu sina.
Ko po resnici je prisegel starec,
Da sam ne vé, kam je pobegnol sin,
Poklical je namestnik mučitelje. —

Valter Firšt.

(skoči na noge in ga hoče na drugo stran odvesti).

O, tiho, dosti!

Staufaher.

„Sin mi je odnesel
Pete, a ti si v mojej roci!“ — Zgrabil,
Na tla ga treščil je, oči mu staknol.

Valter Firšt.

Moj Bog, usmili se!

Melhtal (plane v sobo!).

Oči mu staknol?

Staufaher (se čudi, Valter Firštu).

Kdo je mladenič ta?

Melhtal (ga za roko zgrabi).

Oči mu staknol?

Valter Firšt.

Sirota vboga!

Staufaher.

Kdo je ta mladenič?

(Valter Firšt mu pomigne).

Sin, sin njegov? Pravični Bog!

Melhtal.

In mene

Ni tam! Obé očesi? Govorite!

Valter Firšt.

Trpíte, kakor možu je spodobno.

Melhtal.

In zarad mene, zarad moje krivde!

Slep je tedaj! Al slep in čisto slep?

Staufaher.

Da, čisto slep! Oči so mu iztekle,
Nikoli solnce videl več ne bo!

Valter Firšt.

Ne trgajte mu srca!

Melhtal.

Ah, nikoli!

(Z rokami si pokrije oči in nekaj časa molči, potem se obrne k njima in govori z nežnim glasom, jok mu zapira besedo).

O lep, nebeški dar je luč očesa,
 Na zomlji vsaka stvar živi od luči. —
 Veselo roža k solncu se obrača,
 Al on sedeti mora v temi večnej,
 Ne bo se veselil več trat zelenih,
 Ni pisanega cvetja na livadi,
 Ne bo več videl zarje po sneznikih.
 Smrt ni nesreča — a življenje in
 Slepota je nesreča neizmerna.
 Zakaj me tako tožno gledata?
 Jaz imam dve očesi zdravi, ali
 Še enega ne morem dati slepcu
 Očetu, dati mu ne morem žarka
 Nobenega, ki sije mi v okó
 Iz morja krasne in vesele luči.

Staufa her.

Še bolj ogrenoti vam srce moram,
 Ker mu hladila in tolažbe nemam.
 Namestnik mu je vse pobral, nič mu
 Ni pustil, le beraško palico,
 Da nag in slep od vrat do vrat berači.

Melhtal

Pobral mu vse in tudi luč nebeško,
 Ki vživa jo najzadnja stvar na svetu;
 Nič pustil, le beraško palico! —
 O, naj mi nikdo več ne govori,
 Naj tu ostanem, naj se skrivam tu!
 O, kako malovreden sem plahun!
 Na srci bila mi je moja varnost,
 In tvoja ne! V zastavo pustil sem
 Trinožjim rokam ljubo tvojo glavo!
 Pobegni, malodušna ti previdnost!
 Nič več mi mar ne boče, maščevanje
 Krvavo le; plačilni dan je zadaj!

Tja hočem — ne ubrani mi nobeden —
 Zahteval bom očetovo okó
 Od krutega namestnika in najdem
 V središči ga njegovih jezdecev.
 Veselo se znebím življenja, ko
 Neskončno vroče bolečine svoje
 V njegovej toplej krvi ohladim.

(Hoče iti).

V a l t e r F i r š t

Nikar ne! Ostanite! Kaj li morete
 Samí? Na trdnem gradu on sedi
 In roga srdu se nezmožnemu.

M e l h t a l

In da bi sedel gori na ledenem
 Šrekhornu, ali višje, kder Devica
 Sedí od večnosti zagnena. —
 Do njega čem, mladencev dvajset zberem,
 Ki čutijo, kar čutim jaz, in ž njimi
 Grad razvalim njegov. Če nihče me
 Ne spremi, če vsi zarad svojih koč
 In čed strepécete, uklonite
 Pod jarem se trinogom — skličem sam
 Pastirje vrle na planinskih rižah,
 Dogodbo strašno jim oznanim tam
 Pod milim nebom, kder je zdravo še
 Telo in srce.

S t a u f a h e r (Valter Firštu).

Mera je skipela —
 Bi mirno še čakali, da najhuje —

M e l h t a l.

To je najhuje, česa se je bati še,
 Ko varno več pod čelom ni okó?
 Al brez orožja smo? Zakaj učilí
 Napenjati smo se tetivo, težko
 Sekiro bojno sukati? Orožje

Imá na svetu vsaka božja stvar,
 Da brani se pred silo. Trudni jelen
 Sovražnika nabode na rogé,
 V propad telebi lovca divja koza —
 Potrpežljivi bik, tovarš človeku,
 Ki jarmu radovoljno vrat uklanja,
 Poskoči zdražen, močni rog nabrusi,
 Sovražnika zažene pod oblake.

Valter Firšt.

Da bi vse tri okrajne mislile,
 Ko mi trijé, opravili bi kaj.

Staufa her.

Če vsklikne Uri, vstane Untervalden,
 Zavé se tudi Švicar stare zveze.

Melhtal.

Ne manjka v Untervaldnu mi prijateljev,
 Rad vagal vsak življenje svoje bo,
 Če hramba mu in ščit rojaki bodo.
 — Čestitljiva očeta naše zemlje!
 Mladenič sem, pa govorim mej vama,
 Ki sta na svetu mnogo skusila.
 Molčati mora v svetu jezik moj.
 Nikar besed ne zaničujta mojih,
 Ker sem še mlad in skušenj nemam še;
 Ne draži me prevročá kri mladosti,
 Le sila me boli neskončne bede,
 Od ktere počila bi siva skala.
 Očeta sta in hišna gospodarja,
 Želíta si pobožnega sinú,
 Ki sveta bi mu vaju glava bila,
 Ki varoval bi vama luč očesa.
 Ker nista na životu, ni na blagu
 Doslej trpela, ker oči še vama
 Veselo se in bistro svetijo,
 Nesreči našej ne bodita tujca.
 Trinogov meč visí nad vama tudi:

Odvračala od Avstrije sta narod;
 To je krivica mojega očeta,
 Krivice te i vidva nista čista,
 Zató preti poguba tudi vama.

S t a u f a h e r (Valter Firštu).

Sklenite vi! Sklep vaš je tudi moj.

V a l t e r F i r š t.

Gospodov plemenitih, Atinghausna,
 Silinskega prašajmo še. Teh dveh
 Imé nam pridobi prijateljev.

M e l h t a l

Imé čigavo v naših gorah ima
 Več cene, nego vaše ino vaše?
 V imeni vajni upa vsa dežela.
 Krepost od dedov prišla je na vaji,
 Šamá sta pomnožila jo obilo.
 Čemú nam plemstvo? Delajmo samí!
 Da bili sámí bi v deželi! Menim
 Da sámí sebe moremo braniti.

S t a u f a h e r.

Enaka sila plemičev ne stiska:
 Po dolih divja reka se valí,
 Dosegla do sedaj še ní višav.
 Ko bodo videli v orožji narod,
 Pomoči ne odtegnejo mu svoje.

V a l t e r F i r š t.

Da bi razsodnika imeli mej
 Seboj in Avstrijo, veljala bi
 Pravica še in zakon, ali ker
 Sodnik najvšišji, cesar, tlači nas,
 Iz stisk nam mora Bog pomagati,
 Po krepkej naši roki — Prijateljev
 Zbirajte v Švicu vi in jaz na Urnskem.
 Pa koga v Untervalden pošljemo?

Melhtal.

Pošljite mene — Komu bolje bi —

Valter Firšt.

Nikakor ne; vi ste moj gost, in jaz
Porok za vas!

Melhtal.

Pošljite mene, prosim!
Vsi potje skrivni so mi v gorah znani
In mnogo imam tam prijateljev,
Sprejemali me bodo gostoljubno
In skrbno me sovražnikom skrivali.

Staufa her.

Pustite ga, naj ide z Bogom tja.
Tam izdajalca ni nobenega.
Črté trinoge tako, da trinoštvo
Za-sé nikacega orodja nema.
Naj tudi on tovaršev v tihem gozdu
Nabira, vžiga srca po deželi.

Melhtal.

In kako bomo v zvezi mej sebój,
Da nam ne pridejo na sled trinogi?

Staufa her.

Zbirajmo še na Virji al Gonišču,
Kder se ustavljajo kupčijki brodi.

Valter Firšt.

Ni varno tako javno delati.
Slušajta me: Jezeru na levici,
Kder pot drži na Virje, preko Skalic,
Leži livada skrita sredi gozda,
Trebišče jo pastirji zovejo,
Ker tam so gosti iztrebili gozd.
Deželo našo loči ta livada

(Melhtalu).

Od vaše, v kratkem času lahki čoln

(Staufaherju).

Pripelje tudi vas iz Švica sem.
Po skrivnih potih moremo lehkó
Natihoma se ondi zbrati v svèt,
Vsak naj deset pivede z sabo mož,
Ki našega zaupanja so vredni,
In tako združeni družabno reč
Prevdarimo in z Bogom sklenemo.

S t a u f a h e r .

Prav tako! Dajte vrlo mi desnico,
In tudi vi, in tako, kakor zdaj
Trijé možjé si v roke segajo
Pošteno, brez napuha in hinavstva:
Trijé okraji bodo skupej stali,
Branili se na smrt i na živjenje.

V a l t e r F i r š t i n M e l h t a l

Na smrt in na živjenje!

(Molčé še nekaj časa stojé roko v roci).

M e l h t a l .

Slepi oče!

Svobode dneva videl več ne bodeš;
Al čul ga bodeš. — Ko po gorah bodo
Plameni svitli z vseh strani goreli,
Na kup se vsipale trdnjave,
Rojaki bodo v tvojo hišo peli,
Veseli glasi bodo ti doneli,
Svitloba bo krog slepe tvoje glave!

(Ločijo se).

Drugo dejanje.

Prvi prizor.

Na dvorih barona Atinghausna.

Soba po gotiškej šegi, grbi in čelade visé po stenah. Baron, stavec, ki ima pet in osemdeset let, visoke, plemenite rasti, opira se na palico, ki ima roč iz roga divje koze. Kuoni in šest hlapcev stoji krog njega z grabljami in kosami. Ulrik Rudenc pristopi v viteškeji opravi.

Rudenc.

Stric dragi, tu sem. — Kaj mi hočete?

Atinghausen

Čakajte málo, da po starej hišnej
Navadi k zajterku napijem hlapcem.
(Pije iz kupe in za njim po vrsti vsi drugi)
Poprej sem hodil sam na polje, v gozde,
In vladal delo z lastnimi očmi,
S praporom v roci v bitve sem jih vodil,
Sedaj delim mej njé le opravila,
In ko bi solnce ne hodilo k meni,
Ne mogel bi na gorah ga iskati.
Od dné do dné se v ožjem krogu sučem,
Počasi, k malu se mi célo stisne,
Ustavi skoro se koló živjenja,
Le senca sem nekdanjega možá,
Ostane k malu meni le imé.

Kuoni (napije Rudencu).

Mladič, vam na zdravje!

(Rudenc se obotavlja).

Pijte! Gre

Iz ene kupe, enega srcá.

A t i n g h a u s e n

Otroci, hodite! Na večer bomo
Menili o deželnih se stvaréh.

(Hlapci otídejo)

A t i n g h a u s e n i n R u d e n c.

A t i n g h a u s e n.

Si li opasal in orožil se,
Da pojdeš v Altorf na gosposki dvor?

R u d e n c.

Da, stric, in dalje se ne smeñ muditi. —

A t i n g h a u s e n (sede).

Je taka sila? Je mladosti tvojej
Odmerjen tako kratek čas, da moraš
Skopariti pri starem stricu_ž njim?

R u d e n c.

To vidim, da vam treba mene ni,
Pod gostno vašo streho sem le tujec.
A t i n g h a u s e n (ga dolgo z očmi motri).
Žal, tako je! Umrlo domovini
Je tvoje srce. Uli! Uli! Več
Te ne poznajem! V svili se bahaš,
Napuhnen za klobukom nosiš pavje
Peró in čez ramé škrlatni plašč;
Na kmeta zaničljivo se oziraš,
Pozdrava se njegovega sramuješ.

R u d e n c.

Ne kratim mu česti, ki njemu gre,
Pravicam, ki jih jemlje sam, kljubujem

A t i n g h a u s e n.

Dežela vsa pod težko jezo zdiha
 Vladarjevo, — pošteno srce vsako
 Trinoštvo gleda žalostjo, le tebe
 Ne žali občna beda, ki nas tare.
 Ti si odpadnik, ker stojiš na strani
 Deželnega sovražnika, nesreči
 Se rogaš našej, v radosti se ziblješ,
 Od knezov iščeš milosti mej tem,
 Ko domovino tepe bič krvavi.

R u d e n c

Zakaj je, dragi stric, dežela v stiski?
 Kdo jo pogreznol je v nadlogo to?
 Beseda ena bila bi zadosti,
 I ne žulila bi je več nadloga,
 Imela bi cesarja milega.
 Gorjé njim, ki slepé očí narodu,
 Da se upira pravej svojej sreči.
 Nekteri samopridneži so krivi,
 Da ni dežela Avstriji prisegla,
 Kar so storile druge vse okrajne.
 Scedeti s plemenitniki na klopi
 Gosposkej jim je milo, — za gospóda
 Imeli radi bi cesarja, da bi
 Nobenega gospoda ne imeli.

A t i n g h a u s e n.

To moram čuti, in iz tvojih ust!

R u d e n c.

Odgovor dovolite na prašanje.
 Povejte, v kakej časti ste vi tukaj?
 Ste li ponosni s tem, ker ste župan,
 Praporščak, ker pastirje vladate?
 Ni večja slava, kralju služiti,
 Se dičiti v njegovem krasnem spremstvu,
 No lastne hlapce vladati in s kmeti
 Sedevati na sodnih stolih?

A t i n g h a u s e n .

Ah!

O, Uli! Uli! Zapeljivosti
 Nastavljal si ušesa! Njeni glas
 Je to! Srcé ti otrovala je!

R u d e n e .

Da, ne tajím — v globocej duši me
 Bolí, da nas zaničevaje tujci
 Pastirsko plemstvo imenujejo.
 Pa kako bi doma lenuhoval
 I gubil pri zaničevanem delu
 Prelepi, krasni zor mladosti svoje,
 Ko slava venča čelo plemenitim
 Mladencem pod avstrijskimi prapori.
 Drugod godé se dela, slaven svét
 Se krasno giblje onstran naših gor —
 Ko meni rija jé oklep, čelado;
 V doline tihe té se ne razlega
 Trobenta vojna, ni klicarjev glas,
 Ki vabi k igri viteškeje junaka:
 Kaj vidim, čujem tu? Pastirske pesmi,
 Zvonjenje dolgočasno kravjih zvoncev.

A t i n g h a u s e n .

Mladenič oslepeli! blesk premamil
 Ničemurni te je, dom zaničuj!
 Sramuj se starih lepih nprav očetnih!
 Solzami grenkimi boš gor iskal
 Domačih, da bi čul pastirskih pesem,
 Ki so ti zoprne v napuhu svojem,
 Za njimi hrepenél boš s tožnim srcem,
 Ko na uhó ti zadoné na tujem.
 O, močna vez na dom človeka veže!
 Lažnjivi svet na tujem za te ni;
 O Uli, na oholem carskem dvoru
 Ostane tvoje srce vedno tuje!
 Zunanji svet kreposti druge čisla,
 Ne onih, ki so vcepljene ti v srce!

— Le hodi in prodaj svobodno dušo,
 V dar jemlji dobra, bodi knezom hlapec,
 Ker nečeš biti lastni gospodar
 Na svojem dednem svobodnem posestvu.
 — Ah, Uli! Uli! Ah, ne hodi v Altdorf!
 Domá ostani — ne zapiraj srca
 Pravicam svetim drage domovine!
 — Rodú sem svojega mladika zadnja —
 Z imenom mojim vsahne tudi ona.
 Poglej na steni ščíta, glej čelade,
 Té v grob mi položijo. Bodem li
 V poslednjem dihu moral misliti,
 Da čakaš le, da se okó mi sklene,
 Da stopiš pred gosposko novo, v dar
 Prejmeš od Avstrije posestva moja,
 Ki dal mi Bog jih je v svobodno vlast!

R u d e n e.

Zaman upiramo cesarju se.
 Njegov je svet: al moremo pretéti,
 Braniti njemu trdoglavno se,
 Raztrgati državno mu verigo,
 Ki jo oblastno je krog nas razpél?
 Njegovi semnji, sodbe so in ceste,
 Tovar na Gothardu cestnino mora
 Mu plačevati; ko neskončna mreža
 Zajéle nas dežele so njegove.
 — Nas li ubrani Nemčija? Še sama
 Ne more se braniti Avstriji.
 Če ne pomore Bog, nam tudi cesar
 Ne more. Je-li cesar mož-beseda?
 V zadregi novčnej i nadlogah vojnih
 Zastavlja in prodaja cesar mesta,
 Ki pribežala so v njegovo varstvo.
 — Ne, stric! modrost, blagost veleva nam
 V teh hudih časih grozne razprtije,
 Da se oklenemo mogočne glave.
 Od roda gre na rod cesarska krona,

Zasluge stare ona v nemar pušča.
V prihodnjest svojo seme sejemo,
Če delamo za močno Avstrijo.

A t i n g h a u s e n .

Si tako moder? Pametneji od
Očetov svojih, ki so preliváli
Junaško kri za drago svobodo?
— Prepelji v Lucern se, poprašaj tam,
Kakó avstrijski jarem ljudstvo žuli.
— Prispejo k nam preštuvat nam goveda
In ovce, in planine naše merit,
Zverí ograjat v gozdih svobodnih,
Postavljat mitnice na cestah naših
In mestnih vratih, da dolgove
Poplatijo za kupljene dežele
Z uboštvom našim, da prolivajo
Za svoje vojne kri mladencev naših.
— Če kri že moramo prelivati,
Za sé jo prelivajmo — svobodo
Ceneje kupimo od sužnosti!

R u d e n c .

Kaj morejo pastirji slabi vojskam
Nebrojnim, ki so Albertu pokorne!

A t i n g h a u s e n .

Mladenič, ti pastirjev ne poznaš!
Jaz jih poznam, ki sem jih vodil v bitvah;
Kakó so bili se pri Favencu!
Naj pridejo nakladat jarem nam,
Ki nečemo se mu uklanjati!
— Pomisli, kakošnega si rodú!
Ne dajaj za ničemurno bleščobo
Visoke krone lastne vrednosti —
Ponašaj s tem se, to naj bo ti dika,
Da glava si svobodnemu narodu,
Ki verno ti stoji na strani v boji
In smrti, ki te ljubi v svojem srci. —

Nategni krepko — prirojeno vez,
 Okleni se predrage domovine,
 Posveti svoje srce jej in dušo.
 Tu ima korenine tvoja moč,
 Tam zunaj v tujem svetu stal boš sam,
 Ko trst slaboten, ki vihar ga lomi,
 Ostani, davno nas že videl nisi,
 Poskusi le en dan — le samo danes
 Ne hodi v Altorf — čuješ? danes ne;
 En dan le tu mej svojimi ostani!

(Prime ga za roko).

R u d e n c.

Dal sem besedo — moram iti, stric!

A t i n g h a u s e n (spusti njegovo roko, ozbiljne).

Ti moraš iti — da, ubogi Uli!
 Zavezal se z besedo nisi, ne
 S prisego — veže te ljubezni spona!

(Rudenc se od njega obrne).

Le stran obraz obračaj — Deklica,
 Bruneška Berta vleče te na dvor,
 Na carsko službo ona te priklepa,
 Izdati hočeš domovino svojo,
 Da milo svojo Berto pridobiš.
 Ne varaj se! Kažó nevesto ti,
 Da pridobijo te na svojo stran;
 Namenjena nedolžnosti ni tvojej.

R u d e n c.

Zadosti. Z Bogom!

(Otide).

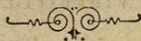
A t i n g h a u s e n.

Ah, nespametni
 Mladenič, stoj! Zaman, ne sluša me,
 Ne morem ga vzdržati, ni otéti. —
 Takó je Volfensisen domovino
 Zapustil — drugi pojdejo takó
 Za njim, mladence moti tuji blesk,
 Po sili goni jih čez naše gore.

Nesrečna ura, ko so tujci prišli
 V doline mirne, srečne té, zatirat
 Pobožne stare nrave in nedolžnost!

Z močjó pritiska novo k nam in staro
 Čestitljivo umira, drugi časi
 Nastopajo, drug rod živí na svetu;
 Čemú živím še? Vsi so pokopani,
 Mej kterimi sem živel ino delal.
 Moj čas leží pod zemljo; blagor mu,
 Ki treba več mu v novem ni živeti!

(Otide).

Drugi prizor.

Travnik sredi gozda; okoli njega visoko skalovje.

V skale so vsekane stopnice, na stranéh so držaji, tudi gredí, po katerih prihajajo kmetje. Zada j jezero, nad njim mavrica v mesečini. Razgled zapirajo visoke planine, čez ktere molé snežniki. Noč je, le jezero in snežniki se svetijo v mesečini

Melhtal, Baumgarten, Vinkelrid, Sarnski pristavnik, Burkhart z Griča, Arnold Seva, Miklav Pečnik in še štirje drugi kmetje, vsi v orožji.

Melhtal (za prizorom).

Že smo na gorskej stezi, le za mano!
 Že vidim skalo, v katero križ je vsajen;
 Na mestu smo, tu je Trebišče.

(Nastopijo s plamenicami).

Vinkelrid.

Čuj!

Seva.

Vse prazno.

Pristavnik.

Še nikogar tukaj ni.
 Mi Untervaldeci prvi smo na mestu.

Melhtal.

Koliko je že ura?

Baumgarten

Selisberški
 Čuvaj prav zdaj je dve oznanil.
 (Od daleč se čuje zvonjenje).

Pristavnik.

Tiho!

Kaj to zvonjenje?

Burk hart

Tam v kapeli gozdnej,
V deželi švicarskej zvoní danove.

P e č n i k.

Hlip čisti tako daleč nosi glas.

M e l h t a l.

Suhljadi skupaj, zakurímo, da
Gorelo bo, ko drugi pridejo.

(Dva kmeta otideta).

S e v a.

Prekrasno luna sije! Gladkemu
Zrealu je podobno jezero.

B u r k h a r t.

Prijetno vožnjo imajo.

V i n k e l r i e d (kaže na jezero).

Poglejte,
Poglejte tja! Al nič ne vidite!

P r i s t a v n i k.

Kaj je? — Resnično! mavrica po noči!

M e l h t a l.

Razpela jo je svitla mesečina.

P e č n i k.

Preredko, čudapolno znamenje!
Vse žive dni je marsikdo ni videl.

S e v a.

Poglejte, druga je nad njo, bledeja.

B a u m g a r t e n.

Al vidite, pod njo tam plava čoln.

M e l h t a l.

To je Staufaher, čoln poznam njegov!
Ne da mož vrli na-se čakati.

(Gre z Baumgartnom k bregu).

P r i s t a v n i k.

Urnjani se najdalj mudijo.

P e č n i k.

P o

Ovinkih v gori morajo hoditi,
Da prevaré glavarjeve vohune.

(Mej tem kmeta sredi pozorišča zakurita).

M e l h t a l (na bregu).

Kdo ste? Kaj vaše geslo?

S t a u f a h e r (zdolaj).

Rodoljubi!

Vsi gredó prihajajočim naproti. Iz čolna stopijo Staufaher, Ito Reding, Ivan Nazidovec, Juri Nadvornik, Konrad Hun, Ulrik kovač, Jošt Seljak in še trije drugi kmetje, vsi v orožji.

V s i (vskliknejo).

Bog sprimi vas!

(Ko drugi še na bregu stojé in se pozdravljajo, prideta Melhtal in Staufaher na sprednjo stran).

M e l h t a l.

Gospod Staufaher! videl
Sem njega, ki me videti ni mogel!

Položil sem rokó mu na oči,
 Napil se maščevanja vročega
 Iz večnih tmin njegovega očesa.

Staufaher

Pustíte maščevanje. Ne maščujmo
 Se zaradi tega, kar prebili smo,
 Uprimo se pretéčemu trinoštvu.
 — Povejte mi, kaj v Untervaldu ste
 Storili v prid občinskeje našeje stvari,
 Kaj kmetje mislijo in kako ste
 Izdajstvenim se mrežam ognoli?

Melhtal

V sirensko šel sem strahovito goro,
 Prehodil urno sem ledena grozna polja,
 Kder krototuje le hripavi jastreb.
 Dospel sem na planinske pašnike,
 Kder kličejo pastirji z urnskih rovt
 Pastirje na planinah engelberških;
 Gasil sem žejo z mrzlo snéžnico.
 Ki v belih penah se drvi po grapah;
 Prenočeval v samotnih kočah sem
 Pastirskih, sam svoj gost in gospodar,
 Poslednjič prišel sem do stanovanj
 Družin človeških. — Razglasila že
 Se mej dolanci nova groza je.
 Pobožno milovali so ljudjé
 Me zaradi gnjeva v vsakej hiši, kamor
 Popotovaje stopil sem, v velikej
 Nevolji grajali so novo vlado,
 Ker kakor njihove gore zelí
 Rodé enake od nekdanjih časov,
 Tekó enakomerno jim studenci,
 Oblaki in vetrovi brez promembe
 Drzé se potov starih: tako je
 Prejél od deda stare nrave vnuk.
 Naredb. prodrznih novih ne trpé,
 Ker jim življenje vedno je enako.

— Roké so trde podajali mi,
 Jemali z sten zarujavele meče,
 Pugum vesel jim iz oči je bliskal,
 Ko sem oznajeval imeni jim,
 Ki sveti našim ste gorjancem, vaše
 Imé in Valter Firštovo. — Prisegli
 So mi, da vse storé, kar prav je vama,
 Da z vama radi kri prelijejo.

— Tak varno hitel sem pod gostoljubnim
 Okriljem od poslopja do poslopja —
 In ko dospél v domačo sem dolino,
 Ker imam stricev razkropljenih mnogo —
 Ko našel svojega očeta sem
 Oropanega, oslepljenega,
 Na tujej slami, od usmiljenja
 Zivečega sosedov milodarnih, —

Staufaher.

O Bog nebeški!

Melhtal.

Nisem jokal, v solzah
 Pekočih nisem bolečin hladil,
 Pokopal sem v globoke prsi jih,
 Ko drag zaklad, le na dejanje mislil.
 Obhodil sem krivine gorske vse;
 Nobena tako skrita ni dolina,
 Da ne bi bil je našel; do snežnikov,
 Pokritih z večnim ledom, prišel sem,
 Povsod naljudene nahajal kočé,
 In kamor pripeljala me je noga,
 Trinoge sovražili so povsod;
 Celó do meje, kder življenje več
 Ne klije, poglavarji ropajo —
 Mej ljudstvom vnel sem vsako vrlo in
 Pogumno srce, vse pridobil nam.

Staufaher

Storili v kratkem času ste veliko.

Melhtal.

Še več sem storil. Kmet boji rosberške
In sarnske se trdnjave, ker sovražnik
Za njunimi se brani stenami
In po deželi lahko dela kvar.
Z očesom lastnim sem ogledal sarnsko
Trdnjavo.

Staufaher.

Vi ste drznoli v brlog
Razdražene se tigre?

Melhtal.

Bil sem tam
V meniškem oblačilu, videl
Namestnika za mizo zročega. —
Recite, je li znam srcé krotiti,
Sovražnika sem videl, a ubil
Ga nisem.

Staufaher.

Za resnico, mila sreča
Je vas vodila v takej drznosti!
(Mej tem so prišli drugi kmetje in se jima bližajo.)
Zdaj pa povejte, kdo so prijatelji,
Možjé pošteni, ki so prišli z vami,
Potreba je, da se seznanimo,
Približamo drug družemu zaupno.

Pristavnik.

Gospod, kdo vas v deželi ne pozná?
Jaz v Sarnu sem pristavnik; tukaj ta je
Moj sestrič, Strut iz Vinkelrida.

Staufaher.

Ti
Imeni ste mi davno dobro znani.
Nek Vinkelrid pozoja je ubil
V močvirji selskem, dušo v boji pustil.

Vinkelrid.

Da, to je bil moj ded, pogumni Verner.

Melhtal (kaže na dva rojaka).

Ta dva meniha engelberška sta,
Prebivata za gozdom. — Zarad tega
Ne boste ju zaničevali, ker
Svobodna nista i ne sama svoja,
Ko mi na dedini domačej. — Dom
Imata v čisli in imé pošteno.

Staufaher.

Sezíta mi v desnico. Blagor njemu,
Čigar teló nikomur ne robuje;
Poštenje ne izbira si stanov.

Konrad Hun.

In ta gospod je Reding, naš nekdanji
Župan.

Pristavnik.

I njega davno že poznam.
Nasprotnik mi je, ker se z mano pravda
Za neko dedščino iz prešnjih časov.
— Gospod Reding, pred sodbo sva nasprotnika,
Tu prijatelja.

(Seže mu v roko.)

Staufaher.

To je vrlo lepo.

Vinkelrid.

Al čujete? Zdaj gredo. Čujete
Rog urnski!

(Na desnej in levej po skalah prihajajo oroženi ljudje s plamenicami).

Nazidovec.

Lejte! ž njimi je celó
Pobožni hlapec božji, vredni župnik,
Ne strašiti pastirja ljudskega
Težavna pot in groza temne noči.

Baumgarten.

Cerkvenec in pa Valter Firšt sta ž njim,
Al Tella v množici nikder ne vidim.

Valter Firšt, Reselman, župnik, Peterman, cerkvenec. Kuoni
pastir, Verni, lovec, Ruodi, ribič in še pet družih kmetov. Vsi sku-
paj — tri in trideset jih je — pristopijo ter se zvrsté krog ognja.

Valter Firšt.

Skrivaj se moramo na lastnej zemlji,
Na dedini domačej zbirati,
Ko roparji po noči, ki pokriva
S temotnim plaščem hudobijo in
Zaroto, da si iščemo pravice,
Ki je svitleja, nego beli dan.

Melhtal.

Pustimo to. Kar temna noč je splela,
Naj razodene dneva luč vesela.

Reselman

Tovarši, čujte, kaj mi Bog je vdahol!
V deželnem se imenu zbrali smo,
Veljati toraj smemo za ves narod.
Po starih posvetujmo se navadah
Dežele te, ko v prešnjih mirnih časih;
Kar zakonito ni v tem nočnem zboru,
Naj opraviči sila časa. Bog
Je priča, kder pravica brani se,
In glejte, mi smo pod njegovim nebom.

Stauffer.

Prav, posvetujmo se po starih šegah,
Čeprav je noč, pravica naša sveti.

Melhtal.

Čeprav število ni zadostno, srce
Je tu naroda vsega, vsi prvaki.

Konrad Hun.

Če tudi starih knjig pri roci ni,
Zapisane so knjige v naša srca.

Reselman.

Prav je, k posvetovanju se zvrstimo,
Oblasti meče v zemljo zasadimo.

Nazidovec.

Glavar deželni naj izvoli mesto,
Služabniki naj stopijo krog njega.

Cerkvenec.

Iz treh dežel smo zbrani. Ktera ima
Pravico dati glavo skupščini?

Pristavnik.

Naj Švic in Uri se potegneta
Za tako čast, iz prostega nagiba
Mi Untervaldeci se umikamo.

Melhtal.

Mi se umikamo, prišli smo s prošnjo.
Od prijateljev iščemo pomoči.

Staufa her.

Naj toraj Urjan vzame meč, razvije
Naj prapor se njegov, da bo nas vodil.

Valter Firšt.

Uzmi ga Švicar, njemu pristova,
Vsi drugi smo njegovega rodú,

Reselman.

Naj poravnam preblagi ta prepir,
Švic naj bo glava v zboru, Uri v vojni.
Valter Firšt (daje Staufaherju dva meča).
Vzemite!

Staufaher.

Čast gre starosti, ne meni.

Nadvornik.

Kovač Ulrik mej nami je najstarši.

Nazidovec.

Vrl mož je, a svoboden ní, sodnik
Ne more biti v Švicu nesvobodnik.

Staufaher.

Ni li mej nami starega župana,
Gospoda Redinga? Bi li iskali
Vrednejega?

Valter Firšt.

On bodi naša glava!
Naj vzdigne roko, kdor je moje misli.

(Vsi vzdignejo desnice.)

Reding (stopi v sredo).

Na knjige rok ne morem položiti,
Prisezam toraj pri nebeških zvezdah,
Da hočem starej pravdi veren biti.

Pred njim vsade meča; vsi stopijo v kolobar, Švicarji v sredo, na desno
Urijani, in Untervaldeci na levo. On sloni na bojnem meču.)

Zakaj sešli trije so se rodovi
Gorate naše zemlje v nočnej uri
Na pustem bregu tega jezera?
Kaj je namen zaveze nove, katero
Pod zvezdovitim nebom sklepamo?

Staufaher (stopi v sredo).

Ne sklepamo zaveze nove; zvezo
Očakov svojih starodavno le
Ponavljamo! Spomnimo se, rojaki!
Da istega rodú smo in krvi,
Da prišli smo iz iste domovine,
Če tudi ločijo planine nas
In jezera in vsak rod sam so vlada.

Vinkelrid.

Je res tedaj, kar stara pesem pravi,
Da prišli smo iz daljnih krajev v to
Deželo? O, povejte več o tem,
Da nova zveza krepi se na starej.

Staufaher.

Pripovedujejo pastirji stari,
Da bil je mnogobrojen narod v zemljah
Polnočnih, ter je trpel lakoto.
V nadlogi tej je sklenola država,
Da mora vsak deseti državlján,
Ki ga zadene ždreb, na tuje iti.
— Zgodilo se je! Vzdignoli plakaje
Možjé so in žené se, šli so v kraje
Poldnevne v mnogobrojnih četah. Z mečem
Prodrli skoz dežele nemške so
Do visočine teh lesnatih gor;
Nikder počitka niso našli, dokler
Dospeli niso v divjo to dolino,
Kder teče Muota zdaj mej travniki. —
Človeškega sledú ni bilo tukaj,
Le ena kočá stala je v samoti,
Sedél na bregu je čakaje broda
Mož, a srdito jezero je gnalo
Valove, voznja ni mogoča bila.
Deželo dobro so ogledali,
In gostih lesov našli in obilo
Studencev bistríh ter se jim je zdelo,
Da našli tu so milo domovino.

Tedaj so sklenoli ostati tu,
 Zidali Švic so, stari trg, in s potom
 V obrazu iztrebili korenine
 Drevesne, v zemlji mnogo zapletene.
 Potem, ko se je ljudstvo pomnožilo
 In zemlja vseh več živiti ni mogla,
 Pod črno so goró se naselili
 In dalje celo tja do bele zemlje,
 Kder za gorami večnega ledú
 Drug jezik drugo ljudstvo govori.
 Sezidali so mesto Stane ob gozdu
 In Altorf na bregovih reke Rajse. —
 Al rod jim svoj v spominu je ostal;
 Izmej rodov, ki so od tistih časov
 V deželi njihovej se naselili,
 Poznajo švicarski možje se dobro,
 Ker srce razodeva jih in kri.

(Podaje roko na desno in levo).

Nazidovec.

Da, bratje smo po sreču in po krvi.
 Vsi (v roké si segajo),
 En narod smo in složni bodemo.

Staufaher.

Narode druge žuli tuja spona.
 Zmagalec so podvrgli se. Celó
 V deželi našej mnogo rodovin
 Robuje gospodarstvu tujemu,
 Če oče suženj je, sin suženj je.
 A mi, ki čisti zarod Švicarjev
 Smo starih, ohranili smo svobodo.
 Poklekali pred knezi nismo nikdar,
 Svobodno izvolili smo cesarja.

Reselman.

Svobodno izvolili smo deželi
 Zaštitnika in varha; tako v pismu
 Zapisano je carja Miroslava.

S t a u f a h e r.

I najsvobodnejši ima gospoda.
 Glavar, sodnik najvišji mora biti,
 Pri katerem v pravadah iščemo pravic.
 Zato očetje naši so cesarja,
 Ki zovemo gospoda nemške ga
 In laške zemlje, počestili s tem,
 Da izročili so mu v varstvo zemljo,
 Ki so jo pridobili iz puščave,
 Zagotovili v vojni mu podporo
 Enako, kakor svobodni možjé
 V državah, ktere vlada sam.
 Možem svobodnim je dolžnost edina,
 Da branijo državo, ki pod krilo
 Je vzela jih.

M e l h t a l.

Kar več je, to je sužnost.

S t a u f a h e r.

Ko jih pozval je car, stopili pod
 Državni prapor so in bili boje,
 Krožje nesli so v dežele laške
 — deli rimsko krono mu na glavo.
 Domá so vladali sami veselo
 Po starih šegah in zakonih lastnih;
 Krvavo sodbo le imel je cesar,
 Za to je bil postavljen velik grof,
 Ki ni v deželi našej stanoval.
 Pozvan je bil le takrat, ko se je
 Krvavo hudodelstvo pripetilo,
 Pod milim nebom svobodno je sodil
 In javno; balo se ga ljudstvo ni.
 Kdo more reči, da smo sužniki?
 Kdor vé, da tako ni, naj se oglási!

N a d v o r n i k.

Da, to je tako, kakor pravite.
 Trpeli nikdar samosilja nismo.

Staufaher.

Celó cesarju smo pokorščino
 Odrekli, ko pravice zvil je popom
 V korist. Ko so puščavniški menihi
 Zahtevali od nas planinski svét,
 Kder pasli smo od starodavnih časov,
 Ko kazal nam opat je staro pismo,
 Ki mu puščavo je poklanjalo,
 Zatajevalo naše pravo, takrat
 Odgovorili smo: Dobljeno pismo
 Je po zvijači! Kar je naše, tega
 Ne more car nikomur darovati;
 Če nam cesarstvo bo kratilo prava,
 Prebijemo brez njega v svojih gorah!“
 — To bil odgovor je očetov naših!
 In mi sramoto jarma novega
 Trpeli bi, puščali, da nas tare
 Tuj hlapec, ko nas célo kralj ne sme?
 — To zemljo vstvarili smo sebi žuli
 Krvavimi, iztrébili smo stari gozd,
 Ki bil poprej medvedom je domovje,
 Prostvárili človeku ga v posest.
 Zalege zmajeve strupeni dih
 Smo pokončali v mlaki z mlako vred;
 Pretrgali megleno smo odejo,
 Ki pokrivala je puščavo to,
 Zdrobili trde skale, čez propade
 Postavili popotniku brvi;
 Ta zemlja, ki imamo v tisočletnej
 Jo vlasti, ona naša je — in hlapec
 Gospoda tujega bi k nam se drznol,
 Kovat nam spono in sramoto delat
 Na lastnej našej zemlji? Ali ni
 V sramotnej stiski tej nikder pomoči?
 (Živo gibanje mej kmeti).
 Gotovo, tudi zatiralčevej
 Trinožnej sili je mejnik postavljen.
 Ko stiskani pravice več nikder
 Ne najde in bremena več ne more
 Nositi, seže zaupljivim srcem

V nebesa po pravice večne, ktere
 Neraztrljive, kakor svitle zvezde.
 Visé tam gori i na prodaj niso. —
 V prvotni stan povrne se narava.
 Ko človek na človeka vstane. — Kdor
 Pomočkov družih več nikder ne najde,
 Izdere meč. — Najdražje blago smemo
 Braniti sili. — Dom obranimo,
 Obranimo svoj rod in svoje žene!

Vsi (udarijo na meče).

Obranimo svoj rod in svoje žene!

Reselman (stopi v sredo).

Ne sézite po meču brez prevdarka!
 S cesarjem brez krvi se pogodite.
 Z besedo eno se prikupite
 Trinogom vsem, ki zdaj vas tarejo.
 — Storite, kar zahtevali so večkrat,
 Ločite od države, podvrzite
 Se Avstriji.

Nazidovec.

Kaj župnik govori?
 Mi, mi naj Avstriji prisežemo?

Burkhardt.

Ne poslušajte ga!

Vinkelrid.

To nam svetuje
 Sovražnik, izdajalec domovini!

Reding

Zavezniki, mirujte!

Seva.

Prisegli bi po tolikej sramoti!
 Avstriji

P e č n i k.

In bi pustili, da nam sila vzame,
Kar z lepo nismo dali!

P r i s t a v n i k

Sužniki

Bi bili, ne godila nam bi se
Potem krivica!

N a z i d o v e c.

Švicarske vzemó

Naj se pravice mu, kdor svetuje,
Da bi priznali Avstrijo! — Župan,
Pri tem ostanem: To naj bode prvi
Deželni zakon v skupščini denašnjem.

M e l h t a l.

Naj bo! Kdor boče, da se Avstriji
Udamo, naj nikacih nema več
Pravic i ne poštenja. Naj nikdó
Ne sprejme ga pod gostoljubno streho.

V s i (vzdignejo desnice).

Le-tó pri nas naj bode prvi zakon!

R e d i n g (po kratkem molku).

Potrjen je!

R e s e l m a n.

Sedaj ste svobodni.

Ta zakon vam je svobodo rodil.
Po sili ne doseže Avstrija,
Kar mogla ni z besedo prevarljivo
Doseči —

J o š t S e l j a k.

Dalje! k stvari!

R e d i n g.

Poslušajte,

Zavezniki! Ste li že z lepo vse

Poskusili? Morda ne znade kralj,
 I ni njegova volja, da trpimo.
 Imeli bi poskusiti še to
 Poslednje, da potožimo nadloge
 Cesarju, predno zgrabimo za meč.
 Nikder ni dobra sila, pravi star
 Pregovor, Bog pomaga le tedaj,
 Ko človek več pomagati ne more.

Staufaher (Konradu Hunu).

Sedaj ste vi na vrsti. Govorite!

Konrad Hun.

Bil sem v Renfeldu na palatinatu
 Cesarskem, da potožim tam, kakó
 Nas tarejo cesarski poglavarji,
 Da prejmem stare svobode pečate,
 Ki jih sicer je dal vsak novi cesar;
 Tam bili so poslanci mnogo mest,
 Dežele švabske in porenskih zemelj;
 Prejeli vsi pečate svoje so,
 Veseli se na dom povrnoli,
 Al mene, vašega poslanca so
 Zavrneli na svetovalce, ti' pa
 Odpravili so s prazno me tolažbo:
 „Zdaj cesar ne utegne misliti
 Na vas, morda zgodí se to pozneje.“
 — In ko sem šel potrít in žalosten
 Iz carskega gradú, ugledal sem
 Vojvoda Hansa, ki je na pomolih
 Slonél in jokál; stala poleg njega
 Sta Vart in plemeniti Tegerfeld.
 Poklicali so k sebi me in rekli:
 „Sami si pomagajte! Od cesarja
 „Ne iščite pravice. Ali ni
 „Obropal cesar lastnega sinovca,
 „Prisvojil si pravične dedščine
 „Njegove? Prosil ga je vojvoda
 „Za lastno svoje materinstvo, ker

„Je že na letih in je čas nastopil,
 „Da on tud vlada ljudstvo in dežele.
 „Pa kaj dobil je za odgovor? Glavo
 „S cveticami ovenčal mu je cesar
 „In rekel: S tem naj diči se mladost.“

Nazidovec.

Sedaj ste čuli. Prava in pravice
 Pri carju ni! Sami si pomagajte!

Reding.

Drugače ni. Pa kako svoj namen
 Dosežemo previdno, blagodejno?

Valter Firšt (stopi v sredo).

Otresti mrzko silo hočemo,
 Ohrániti pravice stare, ktere
 Podedvali od svojih smo očetov.
 Ne sešemo po novem samopašno.
 Kar gre cesarju, njemu naj ostane;
 Kdor ima gospodarja, naj ga služi
 Zvestó.

Pristavnik.

Jaz imam fevd od Avstrije.

Valter Firšt.

Dolžnost spolnujte fevdno še vprihodnje.

Jošt Seljak.

Jaz pa opravljam davek rapersvajlskeje
 Grajščini

Pristavnik.

Opravljàjte ga odslej.

Reselman.

In mene veže samostan tigurski.

Valter Firšt.

Plačujte samostanu, kar ste dolžni.

Staufaher.

Jaz imam fevd od nemškega cesarstva.

Valter Firšt

Kar mora biti, bodi; ali ne
Za dlako več; glavarje s hlapci vred
Iztiramo, razsujemo jim trdne
Gradove, če mogoče, brez krvi.
Naj vidi car, da smo primorani
Odrekli dolžno poštovanje mu.
In kadar vidi, da ne segamo
Čez meje, morebiti se v državnej
Modrosti ohladi njegova jeza.
Resnično, narod strah budi, če z mečem
Brzdá se v roci.

Reding.

Kako dokončamo
Vse to? Sovražnik je v orožji, brez
Krvavih bojev nam se ne umakne.

Staufaher.

Umakne se, ko zrl bo nas v orožji;
Predén se zbere, na-nj udarimo.

Pristavnik.

Z besedo lahko, a z dejanjem težko.
Imamo trdna dva v deželi grada,
Ki bosta groza nam in bramba vragu,
Če kralj z močjó v deželo prilomasti.
Razsuti Rosberg moramo in Sarn,
Predén orožje zgrabijo dežele.

Staufaher.

Mudé ovadimo sovražniku
Naklèp, premnogim znana ja skrivnost.

P r i s t a v n i k .

V Valdestih izdajice nemamo.

R e s e l m a n .

Gorečnost tudi more nas izdati.

V a l t e r F i r š t .

Če mi odlašamo, trdnjava zrase
V Altorfu, poglavar se utrdí.

P r i s t a v n i k .

Vi na-se mislite.

C e r k v e n e c .

In vi nam niste
Pravični.

P r i s t a v n i k (tegoten).

Da pravični ne bi bili,
Urnjani bi nam to očitali!

R e d i n g .

Pomislite prisege, mir!

P r i s t a v n i k .

Da, ako
So Švicarji z Urnjani, moramo
Umolknoti.

R e d i n g .

Tožiti moram vaju
Deželnej skupščini, ker gazita
Edinost! Nismo vsi za isto stvar?

V i n k e l r i d .

Čakájmo do božičnih praznikov,
Ko je navada, da posestniki

Darove nosijo namestniku.
 Takrät ne bo nikake sumnje, če
 Deset do dvanajst mož se v gradu zbere.
 Pod oblačilom naj poskrijejo
 Osti železne, ki se dádejo
 Na kole hitro nasaditi, kajti
 Nihcé orožen v grad ne pojde. V gozdu
 Za gradom naj se mnogo drugih skrije,
 In ko so oni vrata srečno vzeli,
 Zatrobi naj se v rog, ti planejo
 Nenadno na trdnjavo ter jo urno
 Brez truda in upora vzamejo.

M e l h t a l.

In jaz prevzamem Rosberg. Grajsko dekle
 Me rado vidi. Lahko jo premotim,
 Da šibke mi podá gredi po noči,
 Ko bodem v gradu, za seboj povlečem
 Tovarše.

R e d i n g.

Al se ima odložiti?

(Večina vzdigne roké).

Staufaher (preštevši glasove).

Glasov je dvajset za, in dvanajst proti
 Nasvetu.

V a l t e r F i r š t.

Kadar trdni padejo
 Gradovi, z dimom od planine do
 Planine dademo si znamenje;
 V deželnih glavnih mestih vzdignemo
 Kar naglo črno vojsko; ko v orožji
 Nas bodo poglavarji videli,
 Ne bodo mislili na boj, branili
 Ne bodo mirnih spremljevalcev se,
 Da onstran naših gor pobegnejo.

S t a u f a h e r.

Le z Geslerjem bo trdo nam hodilo,
 Premočna straža njega varuje;
 Brez trdih bojev ne umakne se,
 In še potem, če ga izženemo,
 Ostane strah deželi. Težko mu
 Je prizanesti in zeló nevarno.

B a u m g a r t e n.

Kder gre za glavo, tja pošljite mene!
 Otel mi je živenje Tell. Darujem
 Ga rad blagosti svoje domovine.
 Ohranim si poštenje in srce
 Vtolažim.

R e d i n g.

S časom pride svèt. Trenotja
 Ugodnega zaupanjem čakajmo.
 — Pa ko se tukaj razgovarjamo,
 Razlila zarja je rumene žarke
 Na gorske velikane. Idimo
 Vsaksebi, predno solnce se pripelje.

V a l t e r F i r š t.

Ne bojte se, počasi noč doline
 Zapušča.

(Odkrijejo se vsi in gledajo zarjo v tihej pobožnosti)

R e s e l m a n.

Pri tej luči, ki pozdravlja
 Najprve nas mej vsemi narodi,
 Ki bivajo globoko doI pod nami
 In teško dihajo v soparnih mestih,
 Prisézimo zavezi novej! Bratje,
 Bodímo složen narod, naj nobena
 Nevarnost nas i sila ne razdruži!

(Vsi ponavljajo te besede z vzdigneno roko.)

Svobodni biti hočemo, ko bili
 Očetje naši so, umremo radi,
 Živeti v sužnjem jarmu nečemo!

(Kakor zgorej).

Izročamo se višnjemu Bogú,
Človeške sile ne bojimo se!

(Kakor zgorej Objemajo se vsi.)

S t a u f a h e r.

Naj gre zdaj vsakdo v miru svojo pot
K prijateljem, družini. V zimsko stanje
Pastir naj žene svojo čedo in
Nabira nam zaveznikov na tihem.
— Kar morate do tistihdob prebiti,
Prebijte! Naj račun trinogov naših
Narase, občni in osebni dolg
Ob enem ena ura nam poplati.
Brzdá pravično naj tegoto vsak,
Z osveto čaka do poslednje ure,
Ker tat in ropar občnega je blaga,
Kdor v občnej stvari sebi sam pomaga.

(Na tri strani mirno otidejo; krepka muzika zadoni; prazni prizor je še nekaj časa odprt; solnce vshaja izza snežnikov.)

Tretje dejanje.

Prvi prizor.

Dvorišče pred Tellovo hišo.

Tell tesari, Hedviga ima hišna opravila; zadej sta Valter in Viljem ter se igrata z lokom.

Valter (poje).

Z lokom ino strelo
Lovec preletí
Goro in globelo,
Ko se dan budí.

Zračnej visočini
Orel je vladar,
Breznu i strmini
Lovec gospodar,

Dalja mu se klanja;
Kar dospè mu v lov,
Srna ali kanja,
Vse je plen njegov.

(Priteče.)

Tetív je počila. Popravi jo.

Tell.

Jaz ne. Prav lovec si pomaga sam.

(Dečka otideta.)

Hedviga.

Začela rano streljati sta dečka.

T e l l.

Učí se rano, kdor če kaj veljati.

H e d v i g a.

Bog daj, da ne bi svoje žive dni
Se naučila!

T e l l.

Vsega morata

Učiti se. Kdor hoče se junaško
Prebiti skoz življenje, mora se
Ubadati in pa upirati.

H e d v i g a.

Domá ne bodeta miru imela.

T e l l.

I jaz ga nemam. Za pastirja me
Narava odgojila ni. Ubežen
Me cilj za sabo brez počitka tira.
Potem še le vesel življenje uživam,
Ko slednji dan ujamem ga na novo.

H e d v i g a.

In mar ti ni britkosti svoje žene,
Ki jo skrbi more, ko čaka te.
Srcé mi groza trese, ko poslušam,
Kar hlapci si pripovedujejo
O tvojej drznosti; trpinči misel
Me vselej, ko se z manoj si poslovil,
Da se na dom ne vrneš nikdar več,
Da zgrešil pot si na ledenej gori,
Da zdrčal z vrtoglavne si pečine,
Da treščila te koza je v prepad
Da te zagrebel je deroči plaz,
Da počil je mamljivi led pod taboj
In v grozno globočino živega
Pokopal te. — Ah, lovca drznega
V podobi tisočerneje smrti lovi
Po gori! Pogubljiva pota so,
Ki se vijó nad strmoglavim brezdnom!

T e l l.

Kdor bistro vidi, ima zdrave čute,
Bogu zaupa ino lastnej moči,
Nevarnosti se lahko vsakej ogne;
Kdor je na gori rojen, gora ga
Ne straši.

(Dokonča delo i spravi sekiro.)

Zdaj pa mislim, da mi leto
In dan držala bodo vrata. V hiši
Sekira, pa tesarja treba ni.

(Vzame blobuk.)

Hedviga.

Kam pojdeš danes spet?

T e l l.

K očetu v Altorf.

Hedviga.

Al ne naklepaš nič nevarnega?
Povedi mi!

T e l l.

Zakaj me prašaš to?

Hedviga.

Naklepa se na poglavarje nekaj —
Vem, da v Trebišču bil je zbor in znam,
Da si v zavezi tudi ti.

T e l l.

Na zboru

Me bilo ni — a ne odtegnem se
Deželi, ako v brambo me pozove.

Hedviga.

Kder bo nevarnost, tja boš moral iti,
Najtežje delo po navadi tebi
Dadó.

T e l l.

Od vsacega zahteva se,
Kar je v njegovej moči.

Hedviga.

Untervaldea

Prepeljal tudi v divjem si viharji
Čez jezero. Veliko čudo, da
Ušla sta smrti. Ali nisi mislil
Na ženo in otroka?

T e l l.

Ljuba žena,
To je, da mislil sem, zato otrokom
Očeta sem otel.

Hedviga.

Veslanje v divjih
Valovih! Je li to zaupanje
V Bogá i ne prodrznost na nebesa?

T e l l.

Kdor preveč misli, ne stori veliko.

Hedviga.

Da, ti si dober, vsem pomagaš rad,
Pa pridi sam v nadlogo, ne pomore
Nobeden ti.

T e l l.

Ne daj Bog, da pomoči
Mi ne bi trebalo!

(Vzame lok i tul.)

Hedviga.

Kaj z lokom hočeš?
Domá ga pusti.

T e l l.

Brez orožja — sem
Brez roke.

(Dečka se vrneti.)

V a l t e r.

Oče, kam pa pojdeš?

T e l l.

V A l t o r f;

Otrok, al pojdeš k dedu z manoj?

V a l t e r.

Pojdem,

Prav rad.

H e d v i g a.

Namestnik ondi je sedaj.

Ne hodi v Altorf.

T e l l.

Dansi še otide.

H e d v i g a.

Zató počakaj, da otide. Ne
Spominaj sebe ga, ker te črtí.

T e l l.

Ne bode škodoval mi črt njegov.
Pošteno delam ter se ne bojím
Sovražnikov.

H e d v i g a.

Najbolj črtí poštene.

T e l l.

Ker jim ne more škodovati. Menim,
Da meni vitez ne skalí mirú.

H e d v i g a.

Al veš to?

T e l l.

Ni še davno, kar sem bil
 Na lovu v divjej šehenskej dolini,
 V samoti, kder ni bilo žive duše;
 In ko sem šel po stezi skalnatej,
 Kder bilo ognoti se ni mogoče —
 Navpik nad mano je štrlela skala,
 In spodej grozno je bobnela reka —

(Otroka, vsak na enej strani, stiskata se k njemu in pazljivo poslušata).

Tu prišel je namestnik proti meni,
 In stal nasproti mi je célo sam,
 Ni bilo žive duše nama blizu.
 Globok propad zijal je poleg naju.
 Ko me zagledal in spoznal je on,
 Ki malo dni poprej me ostro je
 Prijemal zaradi neke male stvarce,
 In videl, da koračim proti njemu
 Z napetim lokom, obledél je, treslo —
 Koleno se mu je in videl sem,
 Da zdaj in zdaj na steno zgrudi se —
 Tedaj se mi je smilil. Stopil sem
 Ponižno k njemu in mu rekel: Jaz sem,
 Gospod namestnik . Ali njemu je
 Besedo strah zaprl. — Le z roko mi
 Pomignol je, naj idem svojo pot,
 Tedaj sem šel in spremstvo mu poslal.

Hedviga.

Gorjé ti! trepetal je pred teboj,
 Da tresel pred teboj se je, o tega
 Nikoli ne pozabi.

T e l l.

Toraj se
 Ogibljem ga, iskàl me on ne bode.

Hedviga.

Le danes tja ne hodi! Hodi raji
Na lov!

Tell.

Kaj ti po glavi hodi?

Hedviga.

Tesno
Mi je pri srcu. Tja nikar ne hodi.

Tell.

Zakaj imaš skrbí, ker ni uzroka?

Hedviga.

Ker ni uzroka — Tell, domá ostani.

Tell.

Dal sem besedo, moram, ljuba žena!

Hedviga.

Če moraš, hodi, a otroka pusti
Domá!

Valter.

Ne, mama, jaz z očetom pojdem.

Hedviga.

Moj Valterček, al mene zapustiš?

Valter.

Prinesem ti kaj lepega od deda.

(Otide z očetom).

Viljem.

Pri tebi, mama, jaz останem.

Hedviga (ga objame).

Da, ti
Si ljubček moj, sam ti mi še ostaneš!

(Gre na dvorna vrata i dolgo gleda za odhajajočima).

Drugi prizor.

Zaprto, divji gozd; potoki se penijo po skalah.

Berta v lovskeji opravi Koj za njo Rudenc.

B e r t a.

Za mano gre. Sedaj mu vendar vse
Povem!

Rudenc (naglo pristopi).

Zdaj vendar, gospica, sva sama,
Okolna brezdna so zavetje nama,
V puščavi tej se priče ne bojím,
Predolgi molk od srca odvalim. —

B e r t a.

Al veste, da ne bo za nama lovcev?

R u d e n c.

Na ono stran so šli. — Zdaj ali nikdar!
Porabiti preskopo to trenutje,
Osodo svojo moram razvozlati,
In če za vedno pahne me od vas.
— Nikar, ne glejte s temnim me očesom —
Kaj sem, da se prodrzol sem do vas?
Imenovala me še slava ni;
Ne smem vrstiti se mej viteze,
Junake slavne, ki vas snubijo,
Razun ljubezni zveste nemam nič. —

B e r t a.

Molčite o zvestobi in ljubezni,
Nezvesti vi najprvim ste dolžnostim.

(Rudene se umakne).

Rob Avstriji, ki se prodal je tujcu
In zatiralecu lastnega naroda!

R u d e n e.

Vi, gospica, očitata mi to?
Ne iščem s tem početjem samo vas?

B e r t a.

Vi mene pridobiti ménite
Z izdajstvom? Zatiralecu Geslerju
Bi dala raji svojo roko, nego
Mladencu švicarskemu, ki orodje
Njegovo je, ki mogel zatajiti
Natorne je dolžnosti.

R u d e n e.

Bog, kaj čujem!

B e r t a.

Kaj možu je poštenemu takó
Na srcu, kakor sreča svojih? Ali
Ni srcu plemenitemu najlepša
Dolžnost, nedolžnost brániti, pravice
Zatiranej siroti varovati?
Srcé mi poka zarad stisk v nebó
Vpijočih, ki trpí jih vaše ljudstvo;
Ljubiti moram ga in ž njim trpim,
Ker tako krepko je, pa tako krotko;
Priraslo mi na gorko je srcé,
Vsak dan ga spoštovati moram bolj.
— A vi me žalite i mučite.
Narava, viteška dolžnost mu dala
Je vas za varha prirojenega,
Pa vi ste iznevérili se njemu,
Prodali se sovražniku, vi mu
Verige kujete; krotiti moram
Srcé, da nisem vam sovražnica.

R u d e n c.

Al ne želím najboljega narodu?
Al dragi mir mu pod mogočnim žezlom
Avstrijskim —

B e r t a.

V sužnost ga oklepate,
Svobodo gonite iz zadnjega
Gradú, ki jej ostal je še na zemlji;
Blagosti svoje narod bolj umeje,
Njegovih zdravih čutov nič ne moti,
Nobena zmama: vi ste v past ujeti. —

R u d e n c.

Ah, Berta! vi me zaničujete,
Sovražite!

B e r t a.

Ko vas bi sovražila,
Živela bi srečneje. — A da vidim
V zaničevanji zaničljivega,
Ki rada bi ljubi'la ga —

R u d e n c.

O Berta,
Ko mi odpirate nebó visoko,
Ta hip me v brezdno pahate globoko.

B e r t a.

Ne, blago srce v prsih vaših ni
Umrlo! Spi le, hočem ga zbuditi;
Samí si hudo silo delate,
Da prirojeno bi krepost zatrli;
Al, blagor vam, od vas močnejša je,
Krepotni ste in blagi sebi k ljubú!

R u d e n c.

Al vi imate vero v me? O Berta,
V ljuzezni vašej moram biti blag!

B e r t a.

Bodíte zvesti svojemu namenu!
 Spolnujte svojega stanú dolžnosti.
 Trudíte se za narod in deželo,
 Za sveto se potezajte pravico!

R u d e n c.

Gorjé mi! o kakó vas pridobim,
 Če králjevej oblasti se uprem?
 Al slaba vaša roka ni v oblasti
 Mogočne volje vaše rodbine?

B e r t a.

Posestva so mi na valdstetskejš zemlji,
 Svobodna bom, ko Švicar bo svoboden.

R u d e n c.

O Berta, kako luč ste mi prižgali!

B e r t a.

Ne dade Avstrija vam roke moje,
 Po mojej dedini se stega sama,
 Da v véliko vtopí jo dedino.
 Pohlep, ki vam deželo in svobodo
 Požreti hoče, i po meni sega!
 — Prijatelj, sužnosti sem posvečena,
 Morda sladkaču kacemu dadó me.
 Tja, kder hinavstvo in zvijača vlada,
 Na carski dvor me dati hočejo!
 Tam čakajo zakonske me verige,
 Ki jih črtím. Oteti more le
 Ljubezen — vaša le ljubezen me!

R u d e n c.

Vi mogli tukaj bi prebivati
 In biti moji v mojej domovini?
 O Berta, želel sem na tuje, ker
 Srcé mi je za vami hrepenelo,

Na slavnej poti sem le vas iskal,
 Pohlep po slavi vstal je iz ljubezni
 Do vas. Ko mogli bi v tem tihem dolu
 Ostati, blesk svetá zaničevati —
 Potem ničesar ne bi želel več;
 Potem naj reka strastnega svetá
 Na trdne brege naših gor divjá,
 Potem bi mirno bilo mi srcé,
 V dežele tuje ne bi hrenepelo —
 Zavetje bile srečno in veselo
 Bi nama skale, ki okrog štrlé,
 Zaprta, srečna ta dolina naj
 Odprla nama bi nebeški raj!

B e r t a.

Sedaj si tak, kakoršnega mi je
 Kazalo sanjajoče moje srce.
 Prevárila me vera moja ni!

R u d e n e.

O prazni i ničemurni napuh!
 Nič več ne mikaš me! moj raj bo dom.
 Tu v milej domovini, kder vesel
 Otrok igral s cvetočimi sem venci,
 Kder moja se razcvela je mladost,
 Kder mi živé drevesa in studenci:
 Ti moja boš! Ah, dom sem vedno ljubil!
 Ah, čutim, srečo bi brez njega zgubil!

B e r t a

Kde bil na zemlji raj bi blaženi,
 Če ni v deželi ga nedolžnosti!
 Tu, kder zvestoba stara še prebiva,
 Kder naselilo ni se še hinavstvo,
 Tu nevoščljivost sreče ne spodriva,
 Tu domovala bova v sreči jasnej,
 Tu bodeš stal ti v dičnosti prekrasnej
 Najprvi mej svobodnimi možmi,
 Čestil te rod bo, ko se kralj čestí.

R u d e n ě.

Tu, vsega ženstva krona, ti boš stala,
 Marljivo v mojem domu se sukala,
 Vabila v hišo mi nebeški mir ;
 Ko pomlad trosi cvetje in zelenje,
 Ljubezen tvoja v moje bo življenje
 Blagost trosila na pozemski tir.

B e r t a.

Prijatelj, glej, zató sem žalovala,
 Ker videla nad breznom sem nevarnim
 Največjo svojo srečo, tebe, Rudenc! —
 Gorjé mi! kako bi mi srce mrlo,
 Ko morala bi se oholemu
 Udati vitezu, na temni grad
 K trinogu iti! Tukaj ni gradov,
 Ne ločijo zidovi me od ljudstva,
 Mej katero vsipati blagóst želím!

R u d e n e

Pa kako rešim se — pretrgam zanke,
 Ki va-nje sem abotno se zadragnol?

B e r t a.

Raztrgaj srcem jih junaškim! Naj,
 Kar hoče, pride — bodi ščit narodu!
 Tu si na pravem svojem mestu.

(Iz daljine se čujejo lovski rogovi).

Lovci

Se bližajo — vsaksebi morava,
 Za dom se bij in bil se boš za ljubo!
 Sovraga istega imamo vsi,
 Svoboda ista vse osvobodi!

(Otideta).

Tretji prizor.

Travnik pri Altorfu.

Spredaj drevesa, zadaj visí klobuk na drogu. Razgled zapira hrib, za njim se vidi snežnik.

Frishart in Lajthold na straži.

Frishart.

Zaman stojiva tu. Nobenega
H klobuku ni, da se pkloni mu.
Sicer je tukaj bilo ko na semnju;
Al kar visí na drogu to strašilo,
Ni duše, ko bi vse pomrlo bilo.

Lajthold.

Le spridena drhal se klati sem,
S klobuki strganimi maha, nama
V nevoljo. A ljudjé pošteni raji
Umikajo za trg se po ovinkih,
Da hrbta ne vpogibajo klobuku.

Frishart.

Opoludne tu mimo morajo,
Ko se iz mestne hiše vračajo,
Na dobro lov sem čakal že, ker zmenil
Nobeden za klobuk se ni. A videl
Je to duhovnik Reselman, ki šel
Tedaj je od bolnika, svetim rešnjim
Telesom stopil k drogu je, cerkvenec
Žvenkljati mu je moral, pokleknoli
So vsi in ž njimi tudi jaz, čestili
So sveto telo, a klobuka ne.

Lajthold

Pajdaš, poslušaj, vedno se mi zdi,
 Da pred klobukom tukaj na brlini
 Stojíva; ni sramota konjikoma,
 Da prazni straživa klobuk? Kdor je
 Poštèn, zaničevati mora naji.
 — Poklekati pred tem klobukom praznim,
 To je zares budalasto povelje,

Frishart.

Zakaj ne pred klobukom praznim, votlim?
 Saj célo praznim glavam se priklanjaš.

Hildegarda, Mehtilda in Elizabeta pridejo z otroki
 in stopijo okoli droga.

Lajthold.

Al tudi ti si postrežljiv slepar?
 V nesrečo rad zakopal bi poštene
 Ljudí; naj gre, kdor hoče, mimo droga,
 Pa zamižim i ne pogledam ga.

Mehtilda.

Namestnik tu visí — pokléknite,
 Otroci!

Elizabeta.

Bog daj, da bi šel in pustil
 Nam svoj klobuk, ne bilo nam bi huje!

Frishart (jih podí).

Presnete babe, poberíte se!
 Kdo išče vas? Pošljite sem možé,
 Če kljubovati se ne strašijo.

(Ženske otidejo).

Tell z lokom pristopi; dečka vede za roko; gresta mimo klobuka, nepaze na-nj.

V a l t e r (na hrib kazoč).

Je res, da krvavé drevesa tam
Na hribu, če sekira ktereга
Dotakne se?

T e l l.

Kdo ti je pravil to?

V a l t e r.

Ovčar je rekel, da začarana
Tam gori so drevesa; kdor jih seka,
Iz groba mu po smrti roka rase.

T e l l.

Res je, drevesa so začarana.
Al vidiš tam planine, bele kope,
Ki do visocega nebá kipé?

V a l t e r.

To so snežniki, ki po noči tako
Grmé in plaze nam pošiljajo.

T e l l.

To je in davno bi že plazi bili
Zasuli trg Altorf pod svojo težo,
Da gozd tam gori v brambo ne bi stal.

V a l t e r (nekoliko premišluje).

Al so kde taki kraji, kder ni gor?

T e l l.

Kdor z naših visočin tu dol na jug
Gre, kamor naše reke tečejo.

V deželo pride ravno in veliko,
 Kder hudourni viri ne šumé
 In lene reke tiho se valé;
 Razgled mu je na vse strani odprt,
 Tam rase rež po neizmernej loki
 In vsa dežela je ko rajski vrt.

V a l t e r.

Zakaj ne gremo v lepo to deželo
 I tu živimo s toliko težavo?

T e l l.

Dežela lepa i nebó je milo,
 A oni, ki jo obdelujejo,
 Ne vživajo sadú, ki ga rodí.

V a l t e r.

Al niso svobodni posestniki?

T e l l.

Cesarjevo, vladičino je polje.

V a l t e r.

Pa vendar smejo v gozd na lov hoditi?

T e l l.

Gospodova je zver in perutnina.

V a l t e r.

Po vodah vsaj loviti smejo ribe?

T e l l.

Cesarjeve so reke, morja, sol.

Valter.

Kdo je ta kralj, ki se ga vse bojí?

Tell.

Taisti, ki jih brani in živi.

Valter

Se li ne morejo samí braníti?

Tell.

Zaupanja v soseda sosed nema.

Valter.

Ah, tesno mi je v tej širocej zemlji,
Prebivam raje tukaj pod plazovi.

Tell.

Prav praviš, bolje je, da so snežniki
Za našim hrbtom, nego zli ljudjé.

(Hočeta mimo).

Valter.

Lej, oče, tam visí klobuk na drogu.

Tell.

Kaj mar klobuk je nama! Idi! Idi!

(Hoče iti, ali Frishart stopi predenj ter pomolí sulico va-nj).

Frishart.

V cesarjevem imenu! Stojte!

Tell (popade sulico).

Kaj

Mi hočete? Zakaj me vstavljate?

Frishart.

Ukaz ste prelomili. Urno z nama!

Lajthold.

Klobuku niste poklonili se.

Tell.

Prijatelj, pusti me!

Frishart.

Koj v ječo!

Valter.

V ječo!

Očeta? Pomagajte! Pomagajte!

(Kliče).

Možjè! možjè! Za Boga, pomagajte!

Joj! joj! Očeta v ječo tirata.

Župnik Reselmann in cerkvenec Petermann pristopita in še trije drugi možjè.

Cerkvenec.

Kaj je?

Reselman.

Zakaj si lotil se možža?

Frishart.

Sovražnik je cesarju, izdajalec!

Tell (ga zgrabi).

Jaz, izdajalec!

Reselman.

Motiš se, prijatelj!
Ni izdajalec, to je vrli Tell.
Pravičen človek, veren državljan.

Valter.

(zagleda Valter Firšta ter mu naproti teče).
Pomagaj, stari oče! Sila se
Godí očetu.

Frishart.

V ječo, hajdi, brzo!

Valter Firšt (prileti).

Porok sem vama za-nj! — Za božjo voljo!
Zèt, kaj se je zgodilo?
Melhtal in Staufaher prideta.

Frishart.

Zaničuje
Oblast glavarjevo, priznati neče
Vladarja.

Staufaher.

Tell bi to bil storil?

Melhtal.

Lažeš,

Grdín!

Lajthold.

Klobuku se poklonil ni.

Valter Firšt.

In zarad tega mora v ječo? Porok
Sem za-nj; prijatelj, slušaj, pusti ga!

Frishart.

Ti bodi za-se porok in za svoje

Živenje! Mi spolnujemo dolžnosti
Uredovne. — Le urno z nama — v ječo!

Melhtal.

O, to je sila nezaslišana!
Pripustimo, da izpred naših ga
Oči odtirata nesramnika?

Cerkvenec.

Možjé, mi smo močnejši. Tega ne
Trpímo! Drugi nam pomorejo.

Frishart.

Kdo se ustavi poglavarjevemu
Ukazu?

Še trije kmetje (prihite.)

Mi pomoremo. Kaj je?
Pobijte ji na tla!

(Hildegarda, Mehtilda in Elizabeta se vrnejo.)

Tell.

Pomorem si že sam.
Le me pustite, dobri vi možjé.
Če svojo moč pokazati bi hotel,
Polomil sulici bi jima.

Melhtal (Frishartu).

Ti
Ga hočeš izmej nas odtirati!

Valter Firšt in Staufaher.

Mirujte, tiho!

Frishart (kriči.)

Hrup! Upor!

(Čujejo se lovski rogovi.)

Ženske.

Namestnik

Sem jaha!

Frishart.

Hrup! Upor!

Staufaher.

Upij, da počiš,

Slepár!

Reselman in Melhtal.

Al bodeš molčal?

Frishart (še bolj upije).

Pomagajte

Služabnikom pravice!

Valter Firšt.

Poglavar

Je tu! Gorjé, gorje! Kaj bo iz tega?

(Gesler, na konju, z sokolom na roci; Rudolf Haras, Berta in Rudenc, mnogo oboroženih hlapcev, ki stopijo sulicami okrog pričujočih).

Haras.

Glavarju umaknite se.

Gesler.

Vsaksebi

Jih spokajte! Kaj ljudstvo skupaj vre?
Kdo kliče na pomoč?

(Vsi molče).

Kdo klical je?
Jaz hočem vedeti.

(Frishartu)

Ti stopi sem!
Kdo si? Kaj hočeš temu možu tukaj?

(Dá sokola služabniku.)

Frishart.

Poveljnik plemeniti, tvoj orožnik
In zvesti stražnik pri klobuku sem;
Prijél možá sem tega na dejanji,
Klobuku se ni hotel pokloníti,
Zapreti sem ga hotel vsled ukaza,
Po sili hoče ljudstvo ga oteti.

G e s l e r (po kratkem molku.)

Tell, ali t a k o zaničuješ kralja
I n m e n e, ki v njegovem vladam tu
Imenu, da odrekaš čast klobuku,
Ki sem obesil ga na drog, da zveste
Spoznam služabnike i nepokorne?
Odkril si mi hudobne svoje misli.

Tell.

Prizanesíte, dragi poglavar!
Zgodilo se je, ker premislil nisem,
Namèn moj ni bil, vas zaničevatí.
Razbornega ne zvali bi me Tella.
Prizanesíte, ne zgodi se več.

G e s l e r (po kratkem molku.)

Pripovedujejo, da strelec si,
Da tebi ni enacega v deželi.

V a l t e r.

In to je res, gospod! Na sto korakov
Moj oče jabelko vstrelí z drevesa.

G e s l e r.

Tell, je li ta tvoj sin?

T e l l.

Da, gospod.

G e s l e r.

Al imaš več otrok?

T e l l.

Gospod, dva sina,

G e s l e r.

In kateri mej obema ti je milši?

T e l l.

Gospod, oba sta mi enako draga.

G e s l e r.

Tedaj, ker jabelko na sto korakov
Z drevesa ustrelíš, umetnost svojo
Pokazati mi moraš. — Vzemi lok —
Pri sebi imaš ga. Napni tetivo,
Ustréli jabelko raz dečkovo
Glavó, al svèt ti dajem, dobro meri,
Da s prvo ga pušico ustrelíš,
Če ne, pod mečem pade tvoja glava.

T e l l.

O, kako grozo pričakujete
 Od mene! — Da raz glavo lastnega
 Otroka bi — Ne, ne, gospod, le-tega
 Ne mislite — Obvari mili Bog! —
 Velevati v resnici tega vi
 Ne morete očetu!

G e s l e r.

Streljal sinu
 Boš jabelko raz glavo. Hočem in
 Velevam.

T e l l.

Jaz bi meril smrtnim lokom
 Na glavo ljubega otroka? Raji
 Umrem!

G e s l e r.

Če branil boš se, ti umreš
 In tvoj otrok.

T e l l.

Jaz bi umoril sina!
 Gospod, vi nemate otrok — ne veste,
 Kaj giblje v srcu se očetovem.

G e s l e r.

Aj, Tell, kaj naglo si tako razboren!
 Pripovedujejo, da si sanjač,
 Da po človeških ne živiš navadah.
 Ti ljubiš čudna dela. Toraj sem
 Izmislil tebi ta prodrzni strel,
 Kdo drug — to znam — pomišljaj bi se — ti
 Oko zatisneš, srčno ustreliš.

B e r t a.

Gospod, z ubogimi se ne šalite

Ljudmi, ki tu od groze trepetajo!
Iz vaših ust kaj malo šal so čuli!

G e s l e r.

Kdo pravi, da se šalim?

(Seže mej veje, ki nad njim vise.)

J a b e l k o

Je tukaj. Prostor! Naj odmeri si
Daljavo — dvakrat štirideset korakov,
Ne več, ne manj. Bahâl se je, da ne
Zgreši na sto korakov. — Strelec, zdaj
Pomeri, sproži i ne zgreši pike!

H a r a s.

Bog, to ni šala — deček moj, poklekni
In prosí milosti namestnika!

V a l t e r F i r š t.

(na strani Melhtalu, ki se težko premaguje.)

Mirujte, prosim, premagujte se!

B e r t a (namestniku.)

Naj dosti bo, gospod! Divjaštvo je
Z očetovo se šaliti britkostjo.
Če smrti je ubogi mož zapal,
Ker se progrešil v malej stvarci je,
Za Boga! smrt desetkrat je prebil,
Pustite v miru božjem ga domú,
Občutil jezo vašo je, ta ura
V spomin bo njemu i njegovim vnukom.

G e s l e r.

Stopite v kraj. — Kaj čakaš? Urno, urno!
Zapalo meni je življenje tvoje,
In glej, osodo tvojo milostljivo
Izročil sem umetnej tvojej roki.

Valter Tell.

Mene

Privezati! Ne, zvezan nečem biti.
Pokojin bom ko jagnje in še sopel
Ne bom. Če me privežete, strpéti
Ne bodem mogel, zlutim se na spone.

Haras.

Naj ti zavežejo samó oči!

Valter Tell.

Zakaj oči! Al mislite, da se
Bojim iz rok očetovih pušice?
Dočakam mirno jo, z očmi ne trenem.
— Le urno, oče, spríčaj, da si strelec!
Ne véruje ti, hoče nas poklati,
Na jad trinogu sproži i zadeni!

(Stopi pod lipo, na glavo mu denejo jabelko.)

Melhtal (kmetom).

Al ima se pred našimi očmi
Ta groza pripetiti? Čemu smo
Prisegli?

Staufaher.

Vse zaman! Mi nemamo
Orožja; glejte, koliko je sulic.

Melhtal.

Da nismo vzdignoli koj takrat se!
Bog jim odpusti, ki so svetovali
Odlášbo.

Gesler (Tellu.)

Pašči, pašči se! Orožja
Zaman ne nosimo. Nevarno je

Orožje smrtno, rade se pušice
 Na strelca vračajo. Napihнена
 Pravica, katero kmet lastí si, žali
 Najvišjega deželnega gospoda.
 Orožen smel bi le poveljnik biti.
 A, ker vas lok i strele veselé,
 Prav, strelam hočem cilj pokazati.

Tell (napne lok in pušico nastavi.)
 Na stran stopite! Prostor!

S t a u f a h e r.

Kaj, Tell? Vi bi —
 Nikakor ne — Vi trepetate, roka
 Se trese in šibí se vam koleno —
 Tell (spustivši lok.)
 Migljá mi vse pred okom!

Ženske.

Bog nebeški!

Tell (Geslerju).

Strel odpustite! Nate moje srce!

(Razgali si prsi).

Naj mi ga konjiki probodejo!

G e s l e r.

Zahtevam strel, ne tvojega življenja.
 — Tell, saj ti vse umeješ, ne trepečes
 Nikder; krmila vajen si in loka;
 Ne straši te vihar, ko moreš koga
 Oteti. Rešnik, zdaj si sam pomagaj,
 In vse otmeš.

(Tell je strašno nemiren, roké se mu stresejo, oči vrté, upre jih zdaj na poglavarja, zdaj proti nebu. — Naglo seže v tul po drugo pušico ter jo vtakne v zavratnik. Namestnik pazi na vse njegovo vedenje).

Valter Tell (pod lipo).

Le sproži, oče! Ne
Bojím se.

Tell.

Moram!

(Ohrabri se in pomeri).

Rudenc,

(ki je ves čas osupel stal in se po sili zdrževal, stopi izmej množice).

Poglavar deželni,
Nehajte! dalje več ne boste gnali,
Ne boste ne. — Le skušnja bila je.
Dosegli ste namèn — Ostrost pretrda
Namena ne doseže pravega,
Tetiva prenapeta rada počí.

Gesler.

Molčíte, dokler vas ne vprašam.

Rudenc.

Smem

In hočem govoriti! Králjeva
Mi čast je sveta! Taka vlada mora
Sovraštvo obudíti, ni po volji
Cesarjevej — In to trditi smem —
Pravice nemate, ne smete tako
Zatirati naroda mojega.

Gesler.

Ha, vi bi kljubovali!

Rudenc.

Molčal sem na
Dejanja grozna vsa, ki sem jih videl;
Zapiral sem očesa jasna, čúte

Zatajeval kipečega srcá,
 Ki v jezi vrelo mi je v tožnih prsih.
 Izdajnik bil bi svojej domovini
 In kralju, ako dalje bi še molčal.

Berta (stopi medenj in mej namestnika).
 Moj Bog, vi dražite še le trinoga!

R u d e n e.

Zapustil svoje ljudstvo, odpovedal
 Se svojej rodbini, raztrgal sem
 Vezí natorne, da sem k vam pristopil.
 Ker mislil sem, da srečo pospešujem
 Narodu, ker cesarsko moč podpiram —
 Z oči mi pada mrena. Z grozo vidim,
 Da ste pritirali na brezdno me,
 Menitev mi skalili svobodno.
 Pošteno srce otrovali. --- Hotel
 V najbolj misli sem zatreti narod.

G e s l e r.

Prodrzni jezik, kako govoriš
 Gospodu svojemu?

R u d e n e.

Ne vi, le kralj
 Je moj gospod. — Svoboden sem i jaz,
 Ne samo vi, ne nadkriljujete
 V nobenej viteškej kreposti me.
 Da niste tukaj v kraljevem imenu,
 Katero tudi tam čestím, kder se
 Prodrzno sramotí, na boj bi vas
 Pozval, po viteškej navadi bi
 Odgovor dali mi. — Le migajte
 Spremljačem — Nisem brez orožja, kakor
 So tukaj ti-le —

(Kaže na ljudstvo).

Dober meč imam.
 Kdor se mi bliža —

Staufaher (vsklikne.)

Jabelko je palo!

(Ko so obrnoli se vsi na to stran in ko stoji Berta mej Rudencem i
namestnikom, sprožil je Tell.)

Reselman.

Otrok je živ!

Mnogo glasov.

Zadeto jabelko!

(Valter Firšt omahne, Berta ga podprè.)

Gesler (se čudi).

Je sprožil! Drznⁱ bes!

Berta.

Otrok je živ;

Zavedite se, dobri oče!

Valter Tell (priskače z jabelkom).

Oče,

Tu nate jabelko — Znal dobro sem,
Da dečka svojega ne ranite,

Tell.

(Stoji skjučen, ko bi hotel za pušico; lok mu pade iz rok. — Čim vidi, da k njemu deček skaklja, teče mu z razpetima rokama na-proti, vzdigne ga in živo ljubeznijo na srce pritisne Mej tem pa se zgrudi na tla. Vsi so ganeni.)

Berta

Moj mili Bog!

Valter Firšt (sinu in vnuku).

Otroka! ljuba moja

Otroka!

Staufaher.

Hvala Bogu!

Lajthold.

To je strel!

Še pozni svét o njem govoril bode.

Haras.

Slovela bode Tellova pušica,
Doklèr ne ganejó se z mesta gore.

(Dá jabelko namestniku).

Gesler.

Za Boga, skozi sredo je zadeto!
Da, to je strelec, hvaliti ga moram.

Reselman.

Zadel je dobro, a gorjé mu, ki
Ga je primoral, da Bogá je skušal!

Staufaher.

Zavedite se, Tell, vstanite, dobro
Ste pogodili in svobodno smete
Na dom.

Reselman.

Peljite sina materi!

(Hočejo ga odvesti).

Gesler.

Tell, čuješ?

Tell (se vrne.)

Kaj velevate, gospod?

Gesler.

Pripravil loku si še drugo streló —
To sem opazil. — Kaj si mislil ž njo?

Tell (v zadregi).

Gospod, mej strelci je navada taka.

Gesler.

Ne, Tell, veljati tega ti ne dam;
Gotovo je imela drug namen.
Naravnost mi povej resnico, Tell!
Naj bo, kar hoče; tvojega življenja
Se ne dotaknem. Kaj si hotel z streló
Le-tó?

Tell.

Gospod, naj bude, ker se ne
Dotaknete življenja mojega,
Odkritosrčno vam povem resnico.

(Potegne pušico iz zavratnika, ter se ozre strašnim pogledom na poglavarja.)

Ustrelil vas bi z drugo bil pušico,
Da sem zadel preljubo svoje dete,
In vas gotovo zgrešil ne bi bil.

Gesler.

Prav, Tell, življenje sem ti daroval,
Zastavil viteško besedo — mož
Beseda bodem, ali ker spoznal
Hudobne tvoje sem namene, z sabo
Te vzamem i zaprem, kder solnce te
In luna ne ohsije nikdar več,
Kder bal ne bodem tvoje se pušice.
Zgrabíte, hlapci, ga in zvežite!

(Tella zvežejo).

Četrto dejanje.

Prvi prizor.

Vstočni breg firvalstatskega jezera.

Čudno vpodobljene skale zapirajo razgled na zahod. Jezero je viharno, silni valovi buče, bliska se in treska.

Konrad iz Grzave. Ribič in ribarček.

Konrad.

Sam bil sem priča, verjemite mi;
Zgodilo se je, kakor sem povedal.

Ribič.

Tell vjét in zvezan, v Kiznaht odpeljan,
Najbolji mož v deželi, najhrabreji
Junak, svobodi najmočnejši steber!

Konrad.

Namestnik sam čez jezero ga pelje;
K odhodu pripravljali so se takrat,
Ko sem odrival od Pečí, al viher,
Ki je kar naglo vstal in me primoral
Na suho zemljo tukaj stopiti,
Zadržal morebiti jih je tam.

Ribič.

Tell v sponah, v roci poglavarjevej!
O, verjemite mi, globoko ga
Zakoplje, da ne bo več dneva videl!
Ker bati mora se pravične jeze
Svobodnega moža, ki ga je tako
Razdražil!

Konrad.

Glas je tudi počil,
Da je na smrtnej postelji župan
Nekdanji, plemeniti Atinghausen.

Ribič.

Tak upa zadnja zvezda nam ugaša!
On bil je še jedini, ki je smel
Svoj glas povzdignoti pravici našej!

Konrad.

Čedalje groznejše vihar bučí;
Bog z vami! V selu prenočim, ker danes
Nikakor misliti na vožnjo ni.

(Otide).

Ribič.

Tell v ječo vržen, Atinghausen mrtev!
Trinoštvo, vzdigni zdaj nesramno čelo,
Od sebe vrzi vso sramoto! Jezik
Onemel je pravici! Oslepljeno
Videče je okó, uklenena
Je roka, ki bi mogla dom oteti!

Ribarček.

Kak toča se je vsula! Oče, stopi
Pod streho, v toči ni prijazno zunaj.

Ribič.

Bučajte, vihre! Strele, vžigajte!
Protrgajte oblaki se in lijte
V potocih plohe, potopite vso
Deželo! V kali pomoríte zarod!
Uíme divje, gospodarite!
Vrníte se medvedje in volkovi
V puščavo divjo! vaša je ta zemlja.
Kdo bode tukaj živel brez svobode!

Ribarček.

Al čujete, kakó grmí po brezdu,
 Kakó šume razjarjeni vrtinci!
 Takó še nikdar vrelo ni v globini!

Ribič.

Nikoli še nobenemu očetu
 Se ni velelo, naj pomeri v glavo
 Otroku lastnemu! In v divjem srdu
 Narava ne bi temu se uprla? —
 — Ne čudil bi se, ko bi v jezero
 Pripognole se skale, ko bi se
 Ledeni raztajali stolpi, ki
 Sknopneli niso še od tiste dobe,
 Kar Bog je vstvaril svét, ko gore
 Bi počile, zasule stara brezna,
 Pogoltnol vse stvari potop vesoljni!
 (Čuje se zvonjenje).

Ribarček.

Al čujete na gori zvon? Gotovo
 V nevarnosti je ktera ladija,
 K molitvi opomina zvon ljudi.
 (Stopi višje).

Ribič.

Gorje vozilu, ki se ziblje zdaj
 V prestrašnej tej zibeli! Nič mu ne
 Pomaga ni krmilo ni krmar,
 Vladar je viher, veter in valovi
 Ko pene premetavajo človeka.
 — Pristana tukaj blizo ni, da bil
 Bi mu zavetje! Štrme, nage skale
 Z mrtvaškim čelom mu režé nasproti,
 Ter kamenite prsi kažejo.

Ribarček (kaže na levo).

Ah, oče, od Peči se ziblje ladja.

Ribič.

Pomozi mili Bog popotnikom!
 Če v tej globini vjame se vihar,
 Divjá, ko besna roparska zverina,
 Ki buta na železne palice
 I rjove ino išče vrát zaman!
 Ker krog in krog zapira jo skalovje
 Iz tesnih kotlov do nebá štrleče.

(Stopi višje).

Ribarček.

Brod je gospode urnske, po praporu
 In po rudečem krovu ga poznam.

Ribič.

O, božje sodbe! Da, namestnik je,
 Tam pelje se in svojo hudobijo
 Na ladji z sabo vozi. Kako naglo
 Dosegla ga je maščevalna roka!
 Zdaj vé, da višji je nad njim gospod.
 Valovi ne poslušajo besed
 Njegovih, ne vpogibajo se skale
 Njegovemu klobuku. — Deček moj,
 Ne moli! V božjo sodbo se ne vtikaj!

Ribarček.

Ne, za namestnika ne molim — Molim
 Za Tella, ki je ž njím na ladiji.

Ribič.

Nespametna in slepa ti uíma!
 Al moraš ladijo s krmarjem streti,
 Da enega krivičnika pogrezneš?

Ribarček.

Poglejte, srečno so že bili mimo
 Grebena, ali moč viharjeva,
 Ki meče jo v krnico Vragov dom,

Nazaj drvi jih na Visoko os.
— Ne vidim jih več.

Ribič

Tam-le je Sekulja,
Ki ladij mnogo je uže razbila.
Če tam previdno se ne ognejo,
Raztrusnejo jim ladijo Pečine,
Ki v globočino jezersko strmé.
— Imajo vrlega na ladiji
Krmarja, če jih kdo oteti more,
Otmè jih Tell, a roke ima v sponah.

Viljem Tell z lokom.

(Naglo pristopi, zavzét se ozira krog sebe, vede se silno nepokojno. Ko je sredi obzora, razpne roke proti zemlji i potem proti nebu.)

Ribarček (ga zagleda).

Poglejte, oče, kdo-li tam kleči?

Ribič.

Z rokama prah objemlje črne zemlje,
Ko zmešan človek, tako vede se.

Ribarček (se mu bliža).

Za Boga! Oče, sem stopite, glejte!

Ribič (bližaje se).

Kdo je? Nebeški Bog! Ne? Tell? Kako ste
Sem prišli? Govorite!

Ribarček.

Niste bili
Ujeti, zvezani na ladji tam?

Ribič.

I niso li odvedli v Kiznaht vas?

Tell.

Otel sem se.

Ribič in ribarček.

Oteli! Čuda božja!

Ribarček.

Od kod ste prišli sem?

Tell.

Od tod iz ladje.

Ribič.

Ne?

Ribarček.

Kde pa je namestnik?

Tell.

Po valovih
Se goni.

Ribič.

Ni mogoče! Ali vi?
Kakó ste prišli sem? Kakó ušli
Viharju ste in sponam?

Tell.

Mene je
Otela božja roka — Poslušajte!

Ribič in ribarček.

O, govorite, govorite!

Tell.

Veste,
Kaj se v Altorfu pripetilo je?

Ribič.

Vem dobro, govorite!

Tell.

Da me je
Namestnik dal prijeti, zvezati
In hotel v Kiznaht v ječo tirati?

Ribič.

In z vami na Pečeh na ladjo stopil.
Vse vemo. Govorite, kako ste
Ušli?

Tell.

Na ladji brez orožja sem
Uklenen ležal, človek izgubljen —
Brez upa, da bom videl še kedaj
Veselo solnčno luč, otrokom, ženi
Obličje milo, brez tolažbe sem
Oziral na valove se. —

Ribič.

Ubožec!

Tell.

In tako smo vozili se: namestnik
In Rudolf Haras ino grajski hlapci.
Moj tul in lok sta pri krmilu zadej
Ležala. Ko dospeli smo do Male
Osi, poslala nam je božja roka
Kar naglo tako strašno, grozno vihro
Iz temnih brezden syetega Gotharda,
Da vsem veslarjem je upalo srce,

Menili vsi so, da utonijo.
 Sedaj k namestniku se je obrnel
 Služabnik neki in govoril mu:
 Gospod, nevarnost svojo vidite
 I našo, vsem nasproti smrt reži. —
 Pomoči si veslarji ne vedó,
 Morí jih strah, ne znado prav veslati.
 Pa Tell je krepek mož, krmar izurjen.
 Kaj, ko bi on v nevarnosti pomogel,
 Krmilo vzel? Na to mi rekel je
 Namestnik: Tell, odpel bi spone tebi,
 Če moreš nas oteti iz valov.
 In odgovoril sem mu jaz: Gospod,
 Če božja volja je, pripeljem srečno
 Vas k bregu. Zdaj odpeli so mi spone,
 H krmilu stopil sem, pošteno vozil;
 Skrivaj pa sem oziral se na stran,
 Kder sta ležala lok in tul, in pazno
 Okó na breg obračal, da zapazim,
 Al mogel kde uskočiti bi srečno.
 In ko ugledal sem na bregu skalo
 Plošnjato i na jezero visečo. —

Ribič.

Poznam jo, pod Visoko je osjó,
 Al rekel bi, da ni mogoče tako
 Visoko z ladije skočiti na-njo. —

Tell.

Zavpil sem hlapcem: Tja veslajte, tja!
 Ko priveslamo do pečine, iz
 Nevarnosti največje se otmemo. —
 In ko veslaje smo do nje dospeli,
 Bogá sem prosil milosti, napel
 Vso moč, pritiskol krmo na pečine.
 Zdaj urno sem popadel lok in tul,
 Ko trenol bi, zavihtel se na skalo.
 Pa v skoku s krepko ного ladjo pahnol
 Mej grozni ples razburjenih valov —
 Naj tam jo mečejo valovi, kakor

Bog hoče! — Tako sem ušel viharju
In hujemu sovražniku — človeku!

Ribič.

Tell, Tell! Sam sebi skor ne vérujem,
Nebesa s čudom so otela vas,
A zdaj povejte mi, kam pojdete,
Ker varni niste, če namestnika
Ne potopé razjarjeni valovi.

Tell.

Ko ležal sem na ladiji uklenen,
Povedal je, da stopi pri Studenci
Na suho, da me v grad skoz Švic odvede.

Ribič.

Al misli tja po suhem iti?

Tell.

Da.

Ribič.

Tedaj se skrijte brez odloga! Dvakrat
Vas Bog iz rok njegovih ne otme.

Tell.

Kde steza je najbližja v Art in Kiznaht?

Ribič.

Mim Kamnika drží odprta cesta;
Pa krajši i skrivneji pot skoz Lovere
Moj deček more vam pokazati.

Tell (mu seže v roko.)

Bog vam povrni dobro delo. Z Bogom!

(Otide, pa se spet vrne).

Al niste tudi vi v Trebišči bili?
Če se ne motim, čul imé sem vaše.

Ribič.

Da, bil sem tam, prisegel sem v zavezo.

Tell.

Tedaj storite mi dobroto in
Hitite v Birglen! Žalostna mi žena
Obupa; oznaníte jej, da sem
Otét i dobro skrit.

Ribič.

Kaj dém, če vpraša,
Kam ste se skrili?

Tell.

Svaka mojega
In družih, ki prisegli so v Trebišči,
Tam najdete, recite jim, naj srčni
In dobre volje bodo: Tell je prost,
Njegova roka svobodna in krepka;
Kaj več o meni bodo k malu čuli.

Ribič.

Kaj mislite? Povejte mi odkrito.

Tell.

Ko bom dovršil, vstane govornica.
(Otide).

Ribič.

Pokaži pot mu, Janko. — Bodi Bog ž njim!
Storí, kar koli si namenil je.
(Otide).

Drugi prizor.

Na dvorih plemenitega Atinghausna.

Baron v naslanjaču umira: Valter Firšt, Staufaher, Melhtal in Baumgarten imajo posel ž njim: Valter Tell kleči pred umirajočim.

Valter Firšt.

Izdahno! dušo je, zapustil svet.

Staufaher.

Mrliču ni podoben. -- Lejte, ustne
Se gibljejo njegove! Mirno spi,
Smehljá se ljubeznjivo mu obličje.

(Baumgarten gre k vratom in govori z nekim človekom).

Valter Firšt (Baumgartnu).

Kdo je?

Baumgarten (se vrne).

Hči vaša, Hedviga, prišla je
I z vami rada govorila bi
Ter videla otroka.

(Valter Tell vstane).

Valter Firšt.

Kako bi
Tolažil jo, ker sam tolažbe nemam?
Nesreča vsa na mojo glavo bije.

Hedviga (buti v sobo).

Je tukaj dete? Videti ga moram,
Pustite me. —

Staufaher.

Mirujte, gospodar
Umira. —

Hedviga (skoči k otroku).

Valterček! O še živi!

Valter Tell (se stisne k njej).

Uboga mama!

Hedviga

Je li res, da nisi
Bil ranjen?

(Skrbno in boječe ga ogleduje).

Ali je mogoče? Kako
Je mogel na-te meriti? O! nič
Ne čuti! Kako mogel je pušico
Na milo svoje dete sprožiti!

Valter Firšt.

Bil je primoran, pokalo mu britko
Je srce, šlo je za njegovo glavo.

Hedviga.

O, da imél očetovsko bi srce,
Dal raji bil bi sto — in stokrat glavo!

Staufaher.

Hvalíte in čestíte Boga, da je
Tak dobro vse obrnol.

Hedviga.

Ali morem
Pozabiti, kaj bilo bi se moglo
Zgoditi? Bog nebeški! Če živim

Sto lét — očeta videla bom vedno
Merečega na zvezanega sina,
Frčala v srce bo mi vedno strela.

Melhtal.

Da znate, žena, kako ga je dražil
Namestnik!

Hedviga.

O surovo moško srce!
Če kdo njegov napuh razžali, sveto
Mu nič več ni, v tegoti slepej vaga
Otroško glavo, materino srce!

Baumgarten.

Ni dosti trda vašega možá
Osoda, da ga tako grajate?
Al k sreči vam ne gre njegovo britko
Trpenje?

Hedviga (se obrne proti njemu in va-nj oči vprè).

Imate za prijatelja
Le solze? kde ste bili takrat, ko
So vrgli v spone vrlega možá?
Zakaj mu niste pomagali? Stali,
Od daleč gledali, pustili ste
Trinoštvo, dovolili, da odveli
Iz vaše srede so prijatelja. —
Je Tell enako storil vam? Ali
Brez dela vas jo miloval, ko bili
So konjiki za vašimi petami?
Ko je pred vami jezero divjalo?
Vas miloval ni s praznimi solzami,
Na ladijo je skočil, žene in
Otrok pozabil, da je vas otél.

Valter Firšt.

Kakó bi mogla bila ga otéti
Peščica mala, neorožena!

Hedviga (se mu vrže na prsi).

Ah, oče! In ti tudi si ga zgubil!
 Dežela naša, vsi smo ga zgubili;
 Potreba njega nam je, nas je njemu!
 Obupa Bog obvari dušo mu!
 Skoz trdne zide v pusto ječo k njemu
 Prijateljeva ne prodrè tolažba. —
 Ah, ko bi zbolel! Ah, zboleti mora
 V mokrotnej temnej ječi. Kakor gorska
 Cvetica vene ino hira v zraku
 Močvirnem, tako ni živjenja njemu
 Drugod, razun na milej solčnej luči,
 V planinskem čistem zraku. On je v ječi!
 On! svoboda je dih njegov; živeti
 V podzemeljnih zrakovih on ne more!

Staufaher.

Umirate se! Vse moči napnemo,
 Da vrata temne ječe mu odpremo.

Hedviga.

Kaj morete brez njega? Dokler bil
 Je Tell svoboden, up smo še imeli,
 Imela je prijatelja nedolžnost,
 Imél pomočnika proganjani;
 Tell vas je vse otél. — Vsi skupaj vi
 Ne morete njegovih spon odpeti!

(Baron se probudi).

Baumgarten.

Probuja se, mirujte!

Atinghausen (se skloni).

Kde je?

Staufaher.

Kdo?

A t i n g h a u s e n .

V poslednjem hipu me zapustil je!

S t a u f a h e r .

Za mladega plemiča praša. — Ali so
Poslali po-nj?

V a l t e r F i r š t .

Da. — Tolažite se!
Srcé je našel svoje, on je naš.

A t i n g h a u s e n .

Al se potegzol je za domovino?

S t a u f a h e r .

Prodrzno in junaško.

A t i n g h a u s e n .

Pa ga ní,
Da prejme moj poslednji blagoslov?
Že čutim, naglo se mi bliža smrt.

S t a u f a h e r .

Ni tako, plemeniti moj gospod!
Okrepilo je spanje vas, vjasnelo
Je vam okó.

A t i n g h a u s e n .

Živenje je trpenje;
I to me tudi zapustilo je.
Minolo je trpenje, up minol.

(Zagleda dečka).

Čigav je deček ta?

Valter Firšt.

Blagoslovíte.
Ga, moj gospod! Moj vnuk, sirota je.

(Hedviga poklekne z dečkom pred umirajočega)

Atinghausen.

Sirote ste vsi, ki zapuščam vas. —
Gorjé mi, videlo oko je moje
Grob in pogubo mile domovine!
Vrstnike vse sem moral nadživeti,
Da v grob poneseš vse najslaje upe.

Staufaher (Valter Firštu).

Al mora v temnej žalosti umreti?
Zvedrímo uro mu poslednjo žarkom
Vesele, lepe nade! — Plemeniti
Gospod! Umirite srcé! Ne, nismo
Še zapuščeni, nismo še zgubljeni.

Atinghausen.

Kdo vas otmè?

Valter Firšt.

Samí. Le poslušajte!
Vse tri dežele so se pomenile
Na zboru, de trinoge zapodé.
Zaveza je mej nami; sveta nas
Prisega veže. Delo se pričnè,
Še predno novo leto tek začnè.
Vaš prah počival bo v svobodnej zemlji.

Atinghausen.

Kaj pravite? Zaveza je mej vami?

Melhtal

Vse tri dežele naše vzdignejo

Se isti dan. Pripravljeno je vse.
 Skrivnost je dobro hranjena doslej,
 Če tudi znana je stoterim. Votla
 So pod trinogi tla, prešteti dnevi
 Oblasti njihove: zdivja vihár,
 Njih sled zamete.

A t i n g h a u s e n .

Kaj pa trdni gradi
 V deželi?

M e l h t a l .

Padejo na isti dan.

A t i n g h a u s e n .

In je-li tudi plemstvo v zvezi vašej?

S t a u f a h e r .

Pomoči pričakujemo od njega,
 Ko pride čas; doslej prisegli so
 Le kmetje.

A t i n g h a u s e n .

(se počasi skloni in zelo čudi).

Ker so tako delo kmetje
 Samí sklenoli brez pomoči plemstva,
 Na svojo moč se toliko zanesli —
 Zares, potem ni treba nas na svetu:
 Veselo smemo leči v črno zemljo.
 Živelo bo za nami veličanstvo
 Človeško — druga moč ga uzdrží.

(Položí roke na dečkovo glavo, ki pred njim klečí).

Iz glave, kder je jabelko ležalo,
 Zazelení vam nova svoboda;
 Mené se časi, staro se podira,
 Živenje novo iz prahú izvira.

Staufaher (Valter Firštu).

Poglejte, kako se okó mu žari!
To ni umiranje natorno, to je
Žar novega živjenja.

Atinghausen.

Plemstvo stopa

Iz gradov starih in prisega mestom,
V Ihtlandu, v Turgavi se je začelo,
Že k višku dviga plemenita Berna
Gospodovalno glavo, varen grad je
Svobodnim Frajburg. Živi Tigur že
Oroža svoje čete, vojskino
Krdelo zbira, kraljem hira moč,
Na lastnih lomi njih branilih se.

(Naslednje besede govori s proroškim glasom in vedno bolj navdušeno).

Že vidim kneze, plemenitnike:
Prihajajo v oprsnikih železnih,
Pastirsko ljudstvo z vojsko pokorit;
Grmé krvavi boji, ljute bitve;
Poslavlja vroča kri soteske naše;
Na sulice iz lastnega nagiba
Se vsaja kmet z razgaljenimi prsi!
Razlamlja jih, cvetoče plemstvo pada,
Vihrá svobode zmagonosni prapor.

(Prime Valter Firšta in Staufaherja za roko).

Bodite drugi z drugim — stanovitni, —
Svobodni bodi ščit svobodnemu. —
Zažigajte grmade po planinah,
Da se krdela naglo zbirajo. —
Bodíte zložni — zložni — zložni. —

(Pade mrtev na blazino, njegove roke ostanejo v roci Valter Firštovej in Staufaherjevej, ki ga molče nekaj časa gledata; potem se žalostna umakneta. Mej tem tiho prihajajo zelo žalostni hlapci; nekateri poklekajo pred njim i točijo solze; v tej tihoti zaklenka v gradu).

Rudenc in prejšnji.

Rudenc (naglo pristopi.)

Al še živí? Povejte, ali morem
Še govoriti ž njim?

Valter Firšt (kaže mrliča od njega obrnen).

Sedaj ste vi
Gospod nam in zaštitnik, ta grad je
Imé promenal.

Rudenc (zelo žalosten se ozre na mrliča).

Mili Bog! Skesal
Sem se prepozno! O, da mogel ni
Nekoliko trenutij še živeti,
Da bi odprl skesano mu srcé!
Zaničeval sem zvesti glas njegov,
Ko gledal je še solnčno luč — umrl je,
Na vedno se od mene ločil, pustil
Mi težki dolg, ki ga poplatiti
Ne morem! O, povejte! ali ga
Nevolja na-me v smrti ni mučila?

Stauffer.

Póslušal vaš pogum je umiraje
I lepo vaše delo blagoslovil!

Rudenc (poklekne pred mrliča).

Ostanki sveti drazega možá!
Predragi mrlič! v mrzlo tvojo roko
Prisegam, da na večno tuje sem
Vezí raztrgal, vrnol se v naročje
Naroda svojega; sem, bodem Švicar
Iz vsega srca -- --

(Vstane).

Za prijáteljem,
Ki bil je oče vsemu narodu,

Žalujte, ali ne obupajte!
 Prijel od njega nisem le bogastva,
 Njegovo srce, stopa v mene duh
 Njegov, mladost izvedemoja vse,
 Kar dolžna vam njegova starost je
 Ostala. — Prečestiti oče, dajte
 Mi roko! Še vi! Melhtal, tudi vi!
 Ne odtegujte je! Ne obračajte
 Od mene se. S prisego sveto vam
 Se zavezujem.

Valter Firšt.

Dajte mu rokó.
 Njegovo spreobrneno srcé
 Zaupanja je vredno.

Melhtal.

Spoštovali
 Vi niste kmeta. Govorite, kaj nam
 Pričakovati je od vas?

Rudenc.

Zablód
 Mladosti ne spominajte se moje!

Staufaher (Melhtalu).

Bodíte zložni, bila je poslednja
 Očetova beseda. Tega se
 Spominajte!

Melhtal.

Tu ímate rokó!
 Če v roko kmet udari, tudi kaj
 Veljá. Brez kmeta plemič, kaj je on?
 Naš stan stareji je od vašega.

Rudenc.

Spoštujem ga, moj meč ga bode branil.

Melhtal.

Gospod, desnica, ki podvrgla sebi
Je pusto zemljo in jo oplodila,
Braniti more tudi možu prsi.

Rudenc.

Vi boste mene, jaz bom branil vas,
Le tako bomo v lepej zlogi močni.
— Al prazne so besede, dokler še
Zdihuje domovina v tujih sponah.
Ko vrgli bomo vrage iz dežele,
Pogodimo se v lepem miru.

(Molči nekoliko časa).

Kako?

Ste nemi? Ali nemate mi nič
Odkriti? Ali nisem vreden še
Zaupanja? Tedaj brez vaše volje
V skrivnosti vaše vrinoti se moram.
V Trebišči bili ste ponoči zbrani,
Prisega, vaši sklegi so mi znani,
Če prav mi niste jih zaupali,
Skrivnost sem hranil ko zastavo sveto.
Nikdár sovražnik nisem bil deželi,
Nikdár ne gazil vaših bi pravie.
— Al odločili ste prekasno dobo.
Mineva čas in dela naglega
Je treba — pogubílo je že Tella
Odlášanje. —

Staufaher.

Prisega nam odlog
Veleva do božiča.

Rudenc.

Mene tam
Ni bilo, tega nisem jaz prisegel,
Čakajte vi, jaz nečem.

Melhtal.

Kako? Vi bi —

Rudenc.

Sedaj sem mej deželnimi očeti,
Braniti vas mi prva je dolžnost.

Valter Firšt.

To drago truplo zemlji izročiti,
Dolžnost je prva, najsvetejša vam.

Rudenc.

Ko bomo dom oteli, denemo
Zeleni venec na mrtvaško desko.
Rojaki! Ne le vaše pravo, svoje
S trinogom imam tudi poravnati.
— O čujte, znajte! Zginola je Berta,
Potajno drzovita hudobija
Iz naše jo ugrabila je srede!

Staufaher

Takove hudobije se prodrznol
Trinog je na svobodno plemkinjo?

Rudenc.

Pomoči sem obečal vam, rojaki,
In jaz prositi moram najpoprej
Je vas. Ugrabljena mi draga je.
Kdo vé, kde skriva besni jo trinog,
I kako sili v kletu jo zavezo!
Pomágajte, da jo otmem iz klešč
Trinožjih -- ona srčno ljubi vas,
Deželi mnogo je koristila
I vredna je, da zanjo oboroži
Se vsakdo. —

Valter Firšt.

Kaj počnete?

R u d e n c.

Vem li jaz ?

Ah, v temi, ki osodo njeno krije,
 V neskončnej stiski te peklenske dvombe,
 Ko sam ne vem, kaj bi počel in kako,
 Le to mi v britkejši duši jasno je;
 Da izpod razvalin moči trinogov
 Jo svojih le tedaj izkopljemo,
 Če v prah razsujemo vse trdne grade,
 Morda se v njenejši ječi dan zaznade.

M e l h t a l.

Vodíte nas! Mi z vami pojdemo,
 Zakaj do jutri odlašali bi,
 Kar danes dcvršiti moremo?
 Svoboden bil je Tell, ko smo v Trebišči
 Prisekali, ta groza takrat ni
 Se dogodila še. Čas je prinesel
 Nov zakon; le plahun bi še odlašal!

R u d e n c (Staufaherju in Valter Firštu).

Pripravite, oróžite se vsi,
 Grmade se po gorah zasveté;
 Hitreje, nego nosi sel vesti
 Na urno plavajočej ladiji,
 Po dolih naše zmage se zglasé;
 In ko grmade v noči zablíšcé,
 Tedaj na vruga krutega planite,
 Trinoštvo s korenino izpulite!

(Otidejo).

Tretji prizor.

Klanec pri Kiznahtu.

Z one strani drži pot mej skalovjem, popotnika vidiš uže vrhi klanca.
Krog in krog štrle skale k višku. Spredaj visi na cesto skala z grmov-
jem obrastena.

Tell (z lokom nastopi).

Skoz to sotesko mora; v Kiznaht ni
Nobene druge póti. — Zdaj bo konec. —
Priložnost je ugodna. Tam-le bezeg
Njegovim skrije me očém. Od tod
Doseže lahko moja ga pušica;
Potire me obrani ozka pot.
Namestnik, spravi z Bogom se! — Pustiti
Svét moraš, tebi je odbila ura.

Neskrbno v tihem miru živel sem,
Pobijal le zverí po temnih gozdih,
Moritve čista moja vest je bila. —
Preplašil ti si me iz mojega
Mirú, ti si pobožno mojo misel
Napojil zmajevim penečim strupom.
Divjaške groze si me ti privadil —
Kdor sprožil sinu je na milo glavo.
Zadene tudi vragovo srcé.

Nedolžna otročiča, zvesto ženo,
Namestnik! moram tvojej besnosti
Otéti. — Ko natezal sem tetivo,
Ko roka se mi tresla je; ko si
Primoral me v divjanji grozovitem,
Da sem na glavo detetu pomeril;
Ko sem pred tabo vil se in te prosil:
Tedaj prisegel sem v globokem sreč

Prisego grozno, Bogu le vedočo,
 Da prve strele prvi cilj bo tvoje
 Srcé. — Kar sem prisegel v bolečinah
 Te ure, v gnjevu tem peklensko vročem,
 To mi je svet dolg -- platiti ga hočem.

Gospod si moj in mojega cesarja
 Namestnik, ali cesar ne bi bil
 Se drznol, kar se ti prodrznol si.
 Poslal te je v dežele té, da sodiš
 Pravično — ostro, ker je mrzek nam,
 A ne, da bi ostudne svoje želje
 Napajal v krvi sebi na veselje;
 Še stari Bog plačuje in kaznuje!

Iz tula, britkih bolečin poslanka,
 Ti moj zaklad, največja dragotina!
 Namenil sem ti cilj, ki ga doslej
 Pobožna prošnja mogla ni prodreti —
 A t e b e, zvesta strela, ne odbije.
 In ti, prijazna žila, ki si vedno
 Služila véрно mi v veselih igrah,
 Ne odpovej v ozbiljnosti mi strašnej!
 Le zdaj še drži, o tetiva zvesta!
 Ki marsiktero vrgla si pušico. —
 Če moja roka to zaman požene,
 Le to imam, za njo ne bo nobene.

(Popotnici se prikažejo na potu).

Na to klop sedem, vsekana je v kamen,
 Da vtrujeni otdahne se popotnik. —
 Tu ni domovja, tu je tujec vsak. —
 Drug družega ne praša, kaj mu je
 Na srcu, mimo vsak hiti: v skrbi
 Vtopljeni trgovec in romar lahko
 Prepasani — bogaboječi mnih,
 Samotni ropar, radostni igralec,
 Tovornik s težko obloženim konjem,
 Iz dalnih v dalna mesta potovaje,
 Ker vsaka pot drži na kraj svetá.
 Vsi hodijo po svojih potih, vsak
 Na svoje delo — jaz grem na moritev!

(Séde).

Sicer, ko oče je od doma šel,
 Preljuba otročiča, kako je
 Veselje bilo, ko je vrnol se,
 Ker s prazno roko ni prišel nobenkrat,
 Prinesel vama vselej kaj, zdaj krasno
 Cvetico gorsko, ali redko ptico,
 Zdaj okamnino lepo, kakoršne
 Po gorah sem ter tja nahaja potnik. —
 Zdaj oče drugo lov lovi, sedé
 Na robu divje poti misli na
 Moritev, vzeti če sovražniku
 Živenje. — In zdaj tudi misli le
 Na v a j i, mila moja otročiča!
 Da more vaji maščevalnej roki,
 Nedolžnost vama ljubljeno oteti,
 K moritvi zdajci hoče lok napeti.

(Vstane).

Prežim na plemenito zver. Če se
 Ne naveliča lovec dan na dan
 Pohajati po gori v mrzlej zimi
 I po skalovji v smrtnej skakati
 Nevarnosti i plezati po gladkih
 Pečinah, kder prileplje z lastno se
 Krvjó, da ustrelí ubogo kozo:
 Jaz višjo ceno pristrelim, sreé
 Sovražnikovo, ki me hoče streti.

(Od daleč se čuje vesela muzika, ki se bliža).

Vse žive dni sem nosil togi lok
 In uril ž njim se po pravih lovskih;
 Zadel sem v črno piko mnogokrat,
 Z strelišča marsikteri dar na dom
 Prinesel; ali danes pogodim,
 Da še n i k o l i t a k o, kar živim:
 Moj bode v naših gorah prvi dar.

Svatje se prikažejo na klancu in gredó mimo obzora. Na lok naslonjeni
 Tell jih gleda. Poljak Stisi se mu pridruži.

S t i s i.

Pristavnik samostana Merlišahna
 Se ženi danes — mož je vrlo bogat,
 Najmanj deset imá na gori čed,
 Sedaj gre po nevesto v Imizé,
 To noč bo mokra miza v Kiznahtu.
 Vsak vrli mož je tja povabljen, vabim
 Še vas.

T e l l.

Omračen gost ni dober svät.

S t i s i.

Če imate skrbi na srcu, strani
 Vrzite jih! Vživajmo, kar je Bog
 Nam dal, zdaj so na svetu hudi časi;
 Zato naj človek po veselji seže.
 Tu je ženitev i drugod pokop.

T e l l.

In često združi eno se in drugo.

S t i s i.

Na svetu je že tako. Kaj se hoče!
 Nesreč povesod je dosti. — V glarnskeje zemlji
 Utrgal se je hrib, pogreznol Glernič
 Na enej strani.

T e l l.

Padajo celó
 Gore? Nič trdno ne stoji na svetu.

S t i s i.

Pripovedujo čudne se reči.
 Govoril sem s človekom, ki je prišel
 Iz Badna. Jezdil vitez je k cesarju,
 Na potu je zagledal roj sršenov,

Razdraženi so planoli sršeni
 Na konja, da se mrtev zvalil je
 Na tla in vitez peš k cesarju prišel.

Tell.

Orožje ima tudi slaba stvar.

Arm garta pripelje več otrok in obstoji pod klancem.

Stisi.

Deželi prorokujejo veliko
 Nesrečo in dogodbe nenaravne.

Tell.

Vsak dan dogodbe take nam donaša;
 Ni treba nam jih brati iz prikazen.

Stisi.

Da, blagor mu, ki v miru njivo orje,
 Sedi domá pri svojih brez žalitve.

Tell.

Živeti v miru najpobožnejši
 Ne more poleg zlobnega soseda.

(Tell se večkrat nemirno na klanec ozre, ko bi koga čakal).

Stisi.

Bog z vami! — Vi nekoga čakate.

Tell.

Da, čakam ga!

Stisi

Popótvajte na dom

Veselo! Ste-li z Urnskega? Gospod
Namestnik ima priti od ondod.

P o p o t n i k (prišedši)

Nikar ne čakajte namestnika.
Udarile vode so čez bregove,
Odnosla je povodenj vse mostove.

(Tell vstane.)

A r m g a r t a (se bliža).

Ne bo namestnika?

S t i s i.

Imate prošnjo?

A r m g a r t a.

To je.

S t i s i.

Zakaj ga tukaj čakate
Pod klancem?

A r m g a r t a

Tu se ogoti ne more,
Poslušati me mora.

F r i s h a r t (priletí po klancu in vpije).

S pota, s pota!
Gospod namestnik jezdi na menoj.

(Tell otide).

A r m g a r t a (živo).

Namestnik, lej!

(Gre z otroki na sprednji obzor. Gesler in Rudolf Haras se prikažeta na konjlih vrhi klanca).

Stisi (Frishartu).

Kakó ste prišli čez
Vodé, ker moste je odnesla reka?

Frishart.

Z jezerom smo borili se, prijatelj!
In bali bi se hudournika?

Stisi.

Na jezeru ste bili v tem viharji?

Frishart.

To je da. Svoje žive dni bom pomnil. —

Stisi.

O, stojte. —

Frishard.

Silo imam, moram dalje,
Da v gradu napovem namestnika.

(Otide).

Stisi.

Ljudi poštene z ladjo vred požrlo
Bi valovito bilo jezero;
Izroda tega pa ne pokonča
Ni voda i ni ogenj.

(Ozre se).

Kde je lovec,
Ki sem poprej govoril ž njim?

Gesler in Rudolf Haras prijezdita.

G e s l e r

Recite,

Kar vam je drago, kraljev sem služabnik,
 I moram gledati, kakó mu vstrežem.
 Poslal me ni v deželo, da bi hlinol
 Se ljudstvu in ga miloval. Vladar
 Pokorščino zahteva; praša se,
 Kdo je gospod v deželi: kmet al cesar?

A r m g a r t a.

Zdaj je priložnost! Zdaj mu vse povem!

(Boječe se bliža).

G e s l e r.

Obesil v Altorfu za šalo nisem
 Klobuka, ali da bi ljudska srca
 Preskuševal; že davno jih poznam.
 Obesil sem ga, da jih naučim
 Priklanati mi glavo, ki po konci
 Jo nosijo. — Na pot, kder morajo
 Hoditi mimo, neprijetno jim
 Postavil stvar sem, da jo vidijo
 Z očesom, da spominajo gospoda
 Se svojega, ki so ga pozabili.

R u d o l f.

Al narod ima vender svoja prava. —

G e s l e r.

Na ta zdaj misliti nikakor ni!
 — Stvari se imenitne snujejo;
 Cesarstvo hoče rasti, slavno delo,
 Ki ga pričel je oče, hoče sin
 Dognati, malo ljudstvo to je nam
 Na poti — tako ali tako — mora
 Udati se.

(Hočeta dalje. Žena poklekne pred namestnika).

Armgarta.

Usmiljeni bodite,
Gospod namestnik! milost!

Gesler.

Kaj se mi
Na pot postavljate na cesti? — S pota!

Armgarta.

Drže možá mi v ječi, prosijo
Sirote kruha, vsmiljeni bodíte,
Polajšajte nadlogo hudo nam!

Rudolf.

Čigavi ste, kdo mož je vaš?

Armgarta.

Ubog
Najemnik z rigiške planine, ki
Po strmih skalah nad propadi, kamor
Ne upa si živina, travo žanje. —

Rudolf (namestniku).

Za Boga! trdo, žalostno življenje!
Spustite, prosim vas, ubozega
Možá! Kar koli je zagrešil, delo
Njegovo je uže pokora huda.

(Ženi).

Zgodí se vam pravica. — Pritožite
Se v gradu. — Temu tukaj mesta ni.

Armgarta.

Ne, ne umaknem s tega mesta se,
Doklèr namestnik mi ne da možá!

Že šesti mesec v stolpu je zaprt
I vedno še odlaša sodba se.

Gesler.

Mi boste kljubovali, žena? S pota!

Arm g a r t a.

Namestnik, bodi mi pravičen! Ti si
Namesti kralja in Bogá sodnik
Deželi. Stori, kar si dolžen! Če
Zanašáš na pravico božjo se,
Pravičen bodi nam!

Gesler.

Ot! Spokajte
Izpred očí nesramni mi izrod!

Arm g a r t a (popade konja za uzdo).

Ne, ne, nič več zgubiti nemam. Z mesta
Ne dam ti, dokler ne dobim pravice. —
Le grbi čelo kakor hočeš, vrti
Očesi. — V takej smo uže nadlogi,
Da nam nič mar ni jeze tvoje. —

Gesler.

Žena,
Če izpod nog ne pojdeš, poteptám te.

Arm g a r t a.

Le poteptaj me. — Čakaj. —

(Povali otroke na tla i vrže se ž njimi vred na pot).

Tu ležím

Z otroki. — Poteptaj sirote jadne
S kopitom konjskim! Hudobije si
Še groznejše počenjal. —

R u d o l f.

Žena, ali

Ste besni?

A r m g a r t a (živeje).

Saj potlačil si deželo
Cesarjevo že davno pod noge!
— Ah, da sem žena! Da bi bila mož,
Kaj boljšega bi znala, ali ne
Ležala v prahu bi pred taboj.

(Zopet se čuje muzika vrhi klanca, ali ne tako glasno)

G e s l e r.

Kde so
Ostali hlapci? Naj spodé jo s pota,
Da ne storim, kar bilo bi mi žal.

R u d o l f.

Gospod, sotesko so zaprli svatje,
Služabniki ne morejo za nama.

G e s l e r.

O, še premilostljivo vladam ljudstvo
Le-tó — Svobodni so jeziki še, —
Vkroteno ni še, kakor je potreba.
Al priča mi je Bog, drugače bode;
Potreti hočem trdovratna srca
In obrzdati svobodo duhá,
Oznaniti deželi zakon nov. —
Jaz hočem —

(Pušica ga proclode, z roko hlastne na srce, toliko da ne pade.

(Slabim glasom)

Bog mi bodi milostljiv!

Gospod n amestnik — Bog nebeški! Kaj
Je to? Od kod je to?

Armgarta (kvišku plane).

Umor! umor!
Že omahuje, pada! V sreču mu
Tiči pušica!

Rudolf (skoči raz konja).

Strašna zgoda! Bog —
Gospod namestnik, milosti iščite
Od Boga! Vi ste smrtno ranjeni!

Gesler

Ta strel je Tellov.

(Pade raz konja v naročje Harasu, ki ga na klop posadi.)

Tell. (se prikaže vrhi skale).

Strelec ti je znan,
Nikar ne išči družega! Svobodne
So kočje, varna je nedolžnost pred
Teboj, dežele tlačil več ne bodeš.

(Zgine. Ljudstvo skupaj vre)

Stisi (prileti).

Kaj je? Kaj tukaj se je dogodilo?

Armgarta.

Namestnika probola je pušica.

Ljudje.

Kogá probola je?

(Nekoliko svatov prileti, nekoliko jih je še ostalo na klancu,
muzika se glasi)

R u d o l f .

Uteče kri
Mu. S pota! Pomagajte! Urno za
Morilcem. — Tako moraš tu umreti,
Zgubljeni mož; a hotel nisi moje
Svaritve slušati!

S t i s i

Za Boga, tu
Leži uže ves bled i trd!

M n o g o l j u d i .

Kdo ga
Ustrelil je?

R u d o l f .

Je mari ljudstvo besno,
Da muziko moritvi dela? Tiho!
(Muzika naglo utihne; ljudstvo skupaj vre.)
Gospod namestnik, govorite, če
Vam je mogoče. — Al mi nemate
Nič naročiti?

(Gesler z roko daje znamenja ter jih strastno ponavlja, ker ga nobeden
ne umeje.)

Kam naj idem? V Kiznaht?
Ne morem vas umeti. — Ne bodite
Nevoljni. — Ne skrbite za posvetno!
Skrbite, da se z Bogom spravite.

Vsi svatje stoje krog umirajočega, pa nobenemu se ne smili)

S t i s i .

Kako bleđi! — Zdaj zdaj umirati
Začnè. Okó mu je že obsteklelo.
Armgarta (vzdigne otroka).
Otroci, glejte, kak trinog umira

Rudolf.

O žene, ali ste brez srca v prsih,
Da pasete oči na grozi tej?
Na pomoč! — Ali nihče ne pomore,
Da mu potegnem iz srcá pušico?

Žene (se umikajo).

Kakó bi mé dotaknole se njega,
Ki ga je vdaril Bog?

Rudolf.

Prokletje in
Poguba vam!

Potegne (meč).

Stisi (ga popade za roko).

Gospod, drznite se!

Zdaj ima konec vaše gospodarstvo.
Trinog je mrtev. Sile ne trpimo
Nobene več. Svobodni smo ljudjé.

Vsi (hrupno).

Svobodna je dežela!

Rudolf.

Ali je

Do tega prišlo? Sta pokorščina
I strah vas tako hitro zapustila?

(Oroženim hlapcem, ki prileté).

Poglejte tu moritev grozopolno,
Ki se je dogodila — Ni pomoči —
Zaman morilca bilo bi loviti.
Nas peče druga skrb. — Hitíte v Kiznaht,
Da kralju obvarujemo trdnjavo!

Raztrgane so v tem trenutju vse
 Vezi dolžnosti, reda, na zvestobo
 Nobenega se ni zanašati.

(Otide z orožniki; šest usmiljenih bratov nastopi).

Armgarta.

Poglejte, bratje vsmiljeni gredó.

Stisi.

Na pir se črni vrani zbirajo.

Usmiljeni bratje

(stopijo v polukrogu pred mrliča ter z globocim glasom
 zapojó).

V človeka naglo plane smrt
 I nič odloga mu ne dade ;
 Sred pota mu postelje prt,
 Za polno mizo ga popade.
 Pripravljen al ne, brez upora,
 Pred groznega sodnika mora !

Ko se ponavljati poslednji dve vrstici, pade zaveza

Peto dejanje.

Prvi prizor.

Javni trg pri Altorfu.

Zadaj na desnej trdnjava Urnska brzdalnica še z odri, kakor v tretjem prizoru prvega dejanja, na levej razgled na gore, na katerih grmade goré.

Dan se zaznava; iz različnih krajev se čuje zvonjenje.

R u o d i, K u o n i, V e r n i, mojster kamenar in mnogo
druzih kmetov, tudi žen in otrok.

R u o d i.

Al vidite grmade po planinah?

K a m e n a r.

Al čujete zvonove tam za lési?

R u o d i.

Prognani so sovražniki.

K a m e n a r.

Trdnjave

Premagane.

R u o d i.

In mi v deželi urnskej
Trpeli bi na svojej zemlji še
Trinogov grad? Al osvobodimo
Poslednji sami sebe?

Kamenar.

Jarem stal bi,
Postavljen našej sužnosti? Urá!
Razsujmo ga!

Vsi.

Razsujmo ga, razsujmo!

Ruodi.

Kde Bik je urnski?

Urnski Bik.

Tukaj sem. Kaj je?

Ruodi.

Hitite v goro, zatrobite v rog,
Da se razlegalo po gorah bo,
Da jeka po pečinah se zbudi,
Gorjance naglo v dole skliče!

Urnski Bik (otide)

Valter First (pride)

Stojte,
Rojaki! Stojte! Nemamo novic
Še z Untervaldskega, še ne iz Švica;
Poslancev čakajmo.

Ruodi.

Kaj bi čakali?
Trinog je mrtev, dan svobodi je
Napočil.

Kamenar.

Al niso nam poslanke
Goreče te grmade po planinah?

Ruodi

Le sem možjé in žene! Na trdnjavo
Planite! Polomite odre! V prah
Z oboki! Porušite stene! Kamen
Na kamenu naj ne ostane!

Kamenar.

Skupaj,

Zidarji! Mi zidali smo trdnjavo,
Mi lahko jo razsujemo!

Vsi.

Urá!

Rasujmo jo!

(Planejo od vseh strani na trdnjavo.)

Valter Firšt.

Podirajo! Ne morem jim braniti.

Melhtal in Baumgarten prideta.

Melhtal.

Kakó? Trdnjava še stoji? V pepelu
Je sarnski grad in Rosberg je razsut.

Valter Firšt.

I vi ste prišli, Melhtal? Ste prinesli
Nam svobodo? Povejte, ali so
Sovražniki prognani iz dežele?

Melhtal (ga objame.)

Dežela je očiščena. Radujte
Se, stari oče! V tem trenutju ni
Trinoga v Švicu več nobenega.

Valter Firšt.

Povejte, kako vzeli ste gradove?

Melhtal.

Z junaškim vzal pogumom sarnski grad
Je Rudenc. Prešnjo noč sem planol jaz
Na Rosberg. — Ali, čujte, kaj se je
Zgodilo. Ko smo iz gradú iztepli
Sovražnike, veseli ga zažgali.
Ko je že plamen proti nebu švigal,
Pritekel Dithelm, Geslerjev je sluga,
Kričé, da v ognji je bruneška Berta.

Valter Firšt.

Pravični Bog!

(Bruna z odra na tla butajo.)

Melhtal.

Namestnik je ukazal
Skrivaj zapreti jo. Srđito k višku
Je planol Rudenc. — Čuli smo že bruna
I stebre pokati in žalostno
Iz dima kričati ubožico.

Valter Firšt.

Ste li oteli jo?

Melhtal.

Potreba bilo

Je urnosti, poguma! Ako bil
Bi on le plemič naš, ne bili bi
Zastavili živjenja; ali on
Zaveznik bil je naš, in spoštovala
Je Berta narod. --- Toraj smo živjenje
Zastavili, v goreči grad planoli.

Valter Firšt.

Ste li oteli jo?

M e l h t a l.

Da. Jaz in Rudenc
Sva nesla jo na rokah iz požara,
Za nama reskala so žarna bruna.
I zdaj, ko bila je oteta ona
In je oči povzdignola k nebesom,
Pritisnol me je plemič na srcé,
Molče sva sklenola zavezo trdno,
Ki utrdila se v plamenu je,
Ki ne raztrga je nobena moč.

V a l t e r F i r š t.

In kde je Landenberg?

M e l h t a l.

Tam za gorami.
Jaz nisem kriv, da je odnesel zdrave
Oči, ker mi oslepil je očeta.
Za njim sem tekel in ujel beguna,
Očetu sem ga treščil pred nogé.
Že bliskal se nad glavo mu je meč,
Le starca slepega usmiljenost
Sprosilu mu je mili dar življenja.
Prisegel je na viteško poštenje,
Da se nikdar ne vrne; mož beseda
Ostane, čutil našo je rokó.

V a l t e r F i r š t.

O blagor vam, ker nisté zmage čiste
S krvjó oskrunili!

Otroci (tekajo z odrovimi podrtnami mimo)

Prostost! Svoboda!

(Urnski rog krepko poje.)

V a l t e r F i r š t.

Kak je vesel ta dan! Pomnili bodo
Otroci ga na stare svoje dni.

(Deklice prinesejo klobuk na drogu, ljudstvo skupaj vre.)

R u o d i .

Al vidite klobuk, ki morali
Smo se mu klanjati ?

Baumgarten .

Kaj ž njim počnemo ?

Valter Firšt .

O Bog ! moj vnuk je stal pod tem klobukom !

Več ljudi .

Raztrgajte ostanek samosilja !
Na ogenj ž njim !

Valter First .

Nikar ! shranimo ga !
Trinogom biti moral je orodje,
Naj bo svobodi večno znamenje !

(Možjê, žene in deca vsi vprek v polukrogu stojê in sedê na
brunih razrušenega odra.)

Melhtal .

Zavezniki, na razvalinah krutih
Trinogov zbrani, slavno dovršili
Smo danes, kar prisegli smo v Trebišči !

Valter Firšt .

Začeto delo je, končano ni ;
Potreba nam poguma je in zloge ;
Ker, verjemite, kralj ne bo odlašal,
Nad nami maščeval se bode zarad
Namestnikove smrti, silo skušal
Prognance pripeljati spet nazaj .

Melhtal.

Naj pride z vojskimi četami!
Domačega sovražnika smo strli,
Zunanjemu so bramba naše prsi.

Ruodi.

V deželo malo le sotesk drži,
S telesi svojimi jih zgradimo.

Baumgarten

Nas vežejo najtrdneje vezi,
Njegovih bojnih trum se ne bojimo.

Reselman in Staufaher prideta.

Reselman pristopivši.

Neskončno modra, strašna božja sodba!

Kmetje.

Kaj je?

Reselman.

O, v kakih časih živimo!

Valter Firšt.

Povejte, kaj je? — Verner, vi ste prišli?
Kaj dobrega?

Kmetje.

Kaj je?

Reselman.

O, čujte in
Strmite!

Staufaher

Umorili so cesarja.

Valter Firšt.

Pravični Bog!

(Kmetje hrupno obsipajo Staufaherja.)

V s i .

Cesarja umorili!

Cesarja! Poslušajte!

Melhtal.

Ni mogoče!

Od kod je prišel ta ozbiljni glas?

Staufaher.

Resnica je. Pri Bruku je poginol
Kralj Albert pod morilčevo roko. —
Povedal mi je Ivan Miler iz
Schafhausna, vere vreden mož.

Valter Firšt.

Kedó

Prodrznol se je grozne hudobije?

Staufaher.

Še grozniša je, če povem ime
Morilčevo, umoril ga njegov
Bratranec je, vojvoda Ivan švabski.

Melhtal.

Kaj zapeljalo ga je h kraljemoru?

Staufaher.

Njegovo dedino mu zadržaval
Je cesar, dasi tudi za njo ga
Nadlegal je, ljudje so govorili,
Da hoče si jo pridržati, za-njo
Mu dati palico vladičino.

Naj bo že, kakor hoče, svèt hudobnih
 Tovarišev je mladi mož poslušal
 In sklenol s plemenitim Eschenbahom
 In Tegerfeldnom, z Vartom ino Palmom,
 Ker našel ni pravice, maščevati
 Se z lastno roko nad cesarjem svojim.

Valter Firšt.

Povejte, kak izvršil je to grozo?

Staufaher.

Iz grada badenskega jahal kralj
 Na dvor je v Renfeld, tja spremljála sta
 Oba ga kneza Leopold in Ivan
 In mnogo plemenitih velikašev,
 I ko dospeli so na reko Rajso,
 Kder potnike prevažajo brodniki,
 Na ladijo stopili so morilec,
 Ločili spremljevalce od cesarja.
 Potem ko jahal je čez njivo kralj —
 Pripovedujejo, da stalo je
 V poganskih časih tam veliko mesto —
 I stal pred njim uže je slavni Habsburg,
 Cesarske hiše starodavna zibel --
 Zaból mu v vrat je nož vojvoda Ivan
 I Palm porinol v drób mu sulico,
 Precepil z mečem Eschenbah mu glavo,
 Da pal je in poginol v svojej krvi,
 Od svojih i na svojem umorjen.
 Na družem bregu gledali moritev
 So vitezi, ločila jih je reka,
 Kričali so, v pomoč mu niso mogli.
 Na poti je sedela beračica,
 V naročji njenem kralj je dušo vzdahol.

Melhtal.

In tako moral rano je umreti,
 Ker lakom hotel sam je vse imeti!

S t a u f a h e r.

Neznani se širi po deželi strah,
 Soteske mej gorami so zaprte,
 Vsak stan na straži je na svojih mejah,
 Še stari Tigor je zatvoril vrata,
 Ki stala trideset so let odprta.
 Bojé morilcev se, pred maščevalci
 Trepečejo, prokletstva strašno šibo
 Je vzela v roko ogerska kraljica,
 Osorna Neža, ktera smiljenja
 Ne nosi v prsih spola nežnega,
 Z morilei vred zatreti hoče ves
 Njih rod, otroke, vnuke ino hlapce,
 In zmleti kamene gradóv njihovih.
 Da se maščuje zarad smrti kralja
 Očeta. Zarotila se je, da
 Rodove cele pošlje v jamo za
 Očetom, da se skoplje v vročej krvi.

M e l h t a l.

Ne znate, kam utekli so morilei ?

S t a u f a h e r.

Na pet strani po petih cestah
 Pobegnoli so brzo po moritvi,
 Da se nikoli več ne snidejo. —
 Pripovedujejo, da skriva se
 Vojvoda Ivan po planinah.

V a l t e r F i r š t.

Grozno
 Zločinstvo jim sadú rodilo ni !
 Osveta ne rodi sadú ! Le sebi
 Je strahovita hrana, kri tekoča,
 Moritev jo redí in groza siti.

S t a u f a h e r.

Morilei iz moritve nemajo

Dobička! mi pa blagodarni sad
 Krvave hudobije trgamo
 Z nedolžno roko, ker velicega
 Strahú smo oproščeni: mrtev je
 Svobodi najsrditelji sovražnik;
 Pripoveduje se, da žezlo vzame
 Se hiši habsburškej in drugej dade;
 Država hoče svobodno volitev.

Valter Firšt in več družih.

Kaj govoré?

Staufaher.

Največ glasov imá
 Grof Luksenburški.

Valter Firšt

Blagor nam, da smo
 Ostali zvesti nemškemu cesarstvu.
 Zdaj smemo nadejati se pravice!

Staufaher.

Gospodu novemu bo treba hrabrih
 Prijateljev, on bode branil nas
 Osvete Avstrije razsrjene.

(Kmetje se objemajo.)

Cerkvenec z državnim poslancem.

Cerkvenec.

Tu naši so čestitljevi župani.

Reselman in več družih.

Cerkvenec, kaj je?

Cerkvenec.

Pismo to prinesel

Državni je poslanec.

(Vsi Valter Firštu).

Odpečati

Naj se, beríte ga.

Valter Firšt (bere).

„Možem razbornim
 „Na Urnskem, v Švicu i na Untervaldskem
 „Pozdrav, kraljeva milost i vse dobro!
 „Udova carica Elizabeta.“

Mnogo glasov.

Kaj meni cesarica! Konec vlade
 Je njene.

Valter Firšt (bere.)

„V prevelikej žalosti
 „Zarad krvave smrti svojega
 „Gospoda mislim zvesto še na staro
 „Zvestobo in ljubezen Švicarjev.“

Melhtal.

V srečnejih dneh ni tega mislila.

Reselman.

Molčíte! Poslušajmo!

(Valter Firšt bere).

„Nadejam se,
 „Da studi zvestemu se narodu
 „Zločinstvo hudodelnikov prokletih;
 „Zatoraj pričakujem od dežele,
 „Da v pripomoč v ničem ne bo morilcem,
 „In da potrudi se i poskrbi,
 „Da izroče se maščevalnej roki,
 „V spominu na ljubezen i na milost,

„Ki jo prejerala od stare hiše
„Je Rudolfove.“

Mnogo glasov.

Na ljubezen, milost!

Staufaher,

Prejemali smo milost od očeta;
Pa kaj prejeli smo od sina? Ali
Je nam potrdil našo svobodo,
Kar so pred ujim storili vsi cesarji?
Je bil pravičen nam sodnik? Je bil
Proganjanej nedolžnosti zaštitnik?
Je hotel slušati poslance, ktere
V britkosti in nadlogi k njemu smo
Poslali? Nič ni storil, celo nič.
Ko ne bi bili izkopali se
Sami s pogumnim delom iz nadlog,
Ne bili mu srcá bi omečili, —
I njemu mi bi še hvaležni bili?
Hvaležnosti sejal po teh ni dolih.
Stal je visoko, narodu bi oče
Bil lahko, ali tega hotel ni.
Imel na srcu skrb je le za svoje,
Sedaj žalujejo za njim naj oni,
Ki so koristna jim njegova dela.

Valter Firšt.

Nikar ne veselimo se njegove
Nesreče, ne spominajmo se zdaj
Krivic njegovih. Bog nas tega vari!
A tudi ni spodobno in dostojno,
Da maščevali bi se zarad smrti
Njegove, ki nikdár nam storil ni
Nič dobrega, in proganjáli one,
Ki užalili niso nas nikdár.
Ljubezen hoče biti dar svoboden;
Smrt razvezuje vsiljene dolžnosti!
— Mi darovali njemu smo zadosti.

Melhtal.

Naj v tihej izbi joka cesarica
 I toži nebu grenke bolečine,
 Poglejte, narod k nebu istemu,
 Otet iz britkih sil, roke vzdiguje. —
 Kdor če z očesa ljudstvu solze žeti,
 Z ljubeznijo mu srca mora greti.

(Državni poslanec otide.)

Staufaher.

Kde pa je Tell? da z nami ne bi bilo
 I njega, ki prižgal je luč svobodi?
 On storil je največ, največ prebil.
 V njegovo hišo zdaj se napotimo
 I blagor rešitelju zaklicimo.

(Vsi otidejo.)

Drugi prizor.

V Tellovej veži.

Na ognjišči gorí ogenj Skoz odprta vrata se vidi na prosto.

Hedviga. Valter. Viljem.

Hedviga.

Otroka ljuba, danes pridejo
Naš oče! Živi so i svobodni,
In svobodni smo vsi! Naš oče
Oteli so deželo.

Valter

Mama, bil
Sem pričo tudi jaz. Pa tudi mene
Ne pozabite. Šlo mi je za glavo,
Ko so na mene oče merili,
Pa nič se nisem bal.

Hedviga (ga objame.)

Da spet si moj!
Rodila sem te dvakrat! Dvakrat za-te
Trpela sem porodne bolečine!
Prebila sem — obá, obá sta moja!
In danes vrne mili oče se!

Menih (prišedši na vrata)

Viljem.

Lej, mati, tam stoji pobožen brat,
Gotovo te darú prosi.

Hedviga.

Pelji

Ga v izbo, lepo pogostimo ga,
Naj zna, da prišel je v veselo hišo.

(Gre v hišo, pa se k malu vrne s kupo v roci.)

Viljem (menihu).

Stopite bliže, dobri mož! da vam
Postreže mati.

Valter,

Okrepite se,
Počijte, mož, da boste mogli dalje.

Menih (z mračnim licem, plahim očesom).

Kde sem? Povejte mi, na kateri zemlji?

Valter.

Ste pot zgrešili, da ne veste tega?
Mož, vi ste v Birglenu, na urnskej ze mlji,
Od kodar gre se v šehensko dolino.

Menih (Hedvigi, ki se je vrnola).

Al ste sami? Al gospodarja ni
Domá?

Hedviga.

Ne, ni ga, pričakujemo
Prav zdaj ga. — Kaj vam je, podobni niste
Človeku, ki blagost donaša. — Ali
Bodite, kar si bode, tu vzemite!
Potrebni ste.

(Ponudi mu čašo).

Menih.

Če tudi koprní

Sree mi po krepčalu, ne dotaknem
Se kupe, dokler ne zagotovite —

Hedviga.

Ne dotikujte se obleke moje,
I ne tiščite v me, če hočete,
Da vas poslušam.

Menih.

Pri plamenu tem,
Ki žari tukaj gostoljubno se,
Pri drazih glavah vaših dečkov, ki
Se ju dotikam —

(Zgrabi otroka.)

Hedviga

Mož, kaj mislite?
Pustite otročiča! Vi podobni
Menihu niste! Niste ne menih!
V obleki tacej mir prebiva, v vašem
Obličji ni mirú.

Menih.

Pod svitlim solncem
Stvari nesrečnejše od mene ni.

Hedviga.

Nesreča močno sreću govori,
Al vaš pogled zapira dušo mi.

Valter (poskoči).

O mati! oče!

(Leti iz veže)

Hedviga.

Mili Bog!

Viljem (teče iz veže)

Ah, oče!

Valter (zunaj).

Domá si zopet!

Viljem (zunaj).

Oče, ljubi oče!

Tell (zunaj).

Domá sem zopet. — Kde so naša mati?

(Stopijo v vežo).

Valter.

Na pragu tu stoji, ne more dalje;
Trepeče zbog strahú in radosti.

Tell.

O Hedviga! otrokom mojim mati!
Bog je pomagal — nas ne bo več ločil
Noben trinog.

Hedviga (ga objame.)

O Tell, Tell, kako me
Za tebe je bolelo srce!

(Menih pazljivo posluša).

Tell.

Zdaj

Se znebi bolečin, vesela bodi.
Domá sem zopet! To je moja hiša!
Stojím na svojem zopet.

Viljem.

Oče, kde
Pa ste pustili lok? ga nemate?

Tell.

Ne boš ga videl več; na svetem kraji
Je shranjen, lovcu več ne bode rabil.

Hedviga.

O Tell! Tell!

(Umakne se in spusti njegovo roko).

Tell

Kaj te straši, ljuba žena?

Hedviga.

Kakó — kakó se vrnil si? Ta roka —
Al smem se je dotaknoti? — Moj Bog!

Tell (presrčno in pogumno).

Branila vas, otela je deželo;
Vzdigujem k nebu z dobro jo vestjó.

(Menih se naglo zgane, Tell ga zapazi.)

Kdo

Je ta menih?

Hedviga.

Ah, pozabila sem ga!
Ti z njim govori, mene ga je groza.

Menih (se bliža)

Al vi ste Tell? Ste ustrelili vi
Namestnika?

Tell.

Da, jaz sem Tell in tega
Nobenemu človeku ne tajim.

M e n i h.

Vi, vi tedaj ste Tell? Ah, božja roka
Pod vašo streho me privedla je.

T e l l (ga meri z očmi).

Menih vi niste! Kdo ste?

M e n i h.

Vi ubili
Glavarja ste, ki vam je delal zlo,
Jaz tudi sem ubil sovražnika,
Ki kratil mi pravico je. — Bil je
Sovražnik vaš in moj. — Deželo njega
Sem osvobodil.

T e l l (se zgane in umakne).

Vi ste — groza, groza!
— Otroka! Hodita, o hodita!
Premila žena! Hodi, hodi strani!
Gorje! Vi ste —

H e d v i g a

Moj Bog, kdo je?

T e l l.

Ne prašaj!
Le hodite! Otroka tega čuti
Ne smeta. — Beži daleč izpred hiše. —
Ne smeš pod eno streho biti ž njim.

H e d v i g a.

Gorjé mi, kaj je? Hodita, otroka!

(Otide z dečkoma)

T e l l (menihu).

Al vi ste vojvoda avstrijski! Vi!

Al vi ste umorili svojega
Gospoda, strijca in cesarja!

Ivan Paricida.

Ker
Mi dedino ukral je.

Tell.

Svojega
Cesarja, strijca ste ubili! In vas
Še zemlja nosi! Vam še solnce sije!

Paricida.

Al poslušajte me. —

Tell.

Kri strijčeva,
Cesarjeva drži se vaših rok. —
Kakó ste smeli v čisto mojo hišo?
Kakó ste smeli svoj obraz odkriti
Poštenemu človeku, gostoljubja
Zahtevati?

Paricida.

Od vas sem smiljenja
Se nadejal; i vi ste maščevali
Se nad sovražnikom.

Tell.

Gorjé vam! Kako
Krvavo zlobo strastnega pohlepa
Po lastnej slavi smete družiti
S pravično brambo gnjevnega očeta?
Ste varovali mile dece glave?
Branili doma svojega svetinje?
Ste svojim ohranili luč življenja?
— Vzdigujem k nebu čiste svoje roke,

Proklinam vas in črno vaše delo,
 Za maščevanje tirjala je mene
 Narava, vi ste oskrunili jo. —
 Nikakor nisem vam enak. — Vi ste morili,
 Jaz branil sem, kar mi je najmileje.

Paricida.

Me pahate od sebe, da obupam?

Tell.

Ko z vami govorim, mori me groza,
 Ot! Nastopite strahovito pot!
 Ne skrunite pohišta, kder nedolžnost
 Prebiva!

Paricida (se obrne k odhodu).

Jaz ne morem, nečem več
 Živéti!

Tell.

Vender se mi smilite!
 O Bog nebeški! tako mladi ste
 I tako plemenitega rodú;
 Rudolfa, mojega cesarja vnuk
 Stoji ubežen tu na mojem pragu,
 Prosé usmiljenja, proklet, proganjan
 Morilec.

(Zakrije obraz).

Paricida.

O da jokati bi mogli,
 Jokali zarad moje bi nesreče
 Prestrašne, grozne, jaz sem — bil sem knez. —
 Iskala smehljajoča me je sreča,
 Zavrgle so jo previsoke želje.
 Zavist razjela mi je srce. Gledal
 Sem Leopolda, strijca mladega,

V sijajnej slavi vladajočega.
Pa mene, ki mu sem enakoroden,
Držali v strahu so, ko sužnika. —

Tell.

Vaš strije je moral dobro vas poznati,
Da ni izročil zemelj vam in ljudstva!
Vi z naglim, divjim, besnim delom sami
Ste živa priča, da je modro storil. —
Kde so krvavi vaši pomagači?

Paricida.

Tam, kamor gnala jih je huda ves;
Od té nesrečne zgodbe nisem videl
Nikogar več.

Tell.

Al veste, da proganja
Prokletje vas? Prijatelj vas ne sme
Pod streho vzeti, vrag sme vas ubiti.

Paricida.

Zató ogibljem vsake ceste se;
Na prag nobene kočje si ne upam —
Po divjih goščah in puščavah bredem,
Po gorah klatim se, sam sebi strah,
In lastnega obličja vstrašim se,
Ko v kterej ga studenčini ugledam.
Če imate usmiljeno srcé —

(Poklekne predenj.)

Tell (se od njega obrne).

Vstanite!

Paricida.

Ne, doklèr mi ne podaste
V pomoč roké.

Tell.

Al morem vam pomoči?
Vstanite! — Grozno je zločinstvo vaše,
— Al človek ste — in jaz sem tudi človek;
Od Tella naj ne ide nihče brez
Tolažbe. — Kar je moč, storim.

Paricida (skoči na noge ter ga strastno za roko zgrabi).

O Tell!

Rešite dušo mi, da ne obupa!

Tell.

Pustite mojo roko. — Morate
Od tod. — Zasačili bi tukaj vas,
Za vas nobeden roke ne bi vzdignol.
Kam ste se namenili? Kde mirú
Poiščete?

Paricida.

Ah, vem-li?

Tell

Poslušajte,
Kaj mi je Bog na misel dal. Potujte
V deželo laško, v sveto Rimsko mesto,
Tam k nogam papežu pokleknite,
Spovejte se in spokorite dušo.

Paricida.

Pa morda izroči me maščevalcu?

Tell.

Kar on stori, od Boga je, trpite.

Paricida.

Pa kako pridem v nepoznano zemljo?

Neznana mi je pot, pridružiti
Ne upam družim se popotnikom.

Tell.

Povem vam pota, dobro pazite!
Spustite se na reko R a j s o tja,
Kder v brzem teku izmej gor bobni.

Paricida (se prestraši).

Na reko Rajso? Ni šumela ob
Moritvi?

Tell.

Poleg brezden pot drži
In mnogo tam r a z p é l stoji
V spomin popotnikom, ki so jih plazi
Zagrebli.

Paricida.

Strah me ni strahov natornih,
Ko tro me grozne srčne bolečine.

Tell.

Pred slehernim razpelom pokleknite,
Kesaje hudobijo pokorite. —
In ako niso vas požrli grozni
Propadi, ako vam z ledenih gor
Nevihhta prizanesla je, stopite
Na most, ki v meglo ga zavija pena,
Če ni podrl pod vašim grehom se
In ako čezenj srečno prišli ste,
Odpró vam črna skalnata se vrata. —
Tu vlada večna noč — stopite skoz
Ta vrata in pred vami se razgrne
Vesel, prijazen dol — al urno urno
Tu mimo morate koračiti,
Kder biva mir, ne smete se muditi.

Paricida

O Rudolf! Rudolf! Ded kraljevi! Kako
Na tvojo zemljo stopil je tvoj vnuk!

Tell.

Potem navkreber obrnite se,
Na visočino svetega Gotharda,
Kder večna so jezera, ktera polni
Dež izpod neba. Tam se poslovite
Z deželo nemško, druga urna reka
Popelje vas na ravno laško zemljo,
Ki je obečana dežela vam. —

(Mnogo rogov zatrobi pastirsko pesem)

Glasovi! Urno, idite!

Hedviga (prileti).

Tell, kde si?

Naš oče gre! In ž njim v veselej družbi
Zavezniki so vsi.

Paricida (zakrije obraz).

Gorjé, Gorjé!

Mej srečnimi ne smem prebivati.

Tell.

Okrepi tega moža, ljuba žena;
Obilo mu daruj, ker dolga je
Njegova pot i prenočišča mu
Ne dá nobeden. Hiti! Bližajo se.

Hedviga..

Kdo je ta mož?

Tell.

Ne prašaj, in ko pojde,

